نەوزاد عەزیز سورمێ

«برایەتی»
یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە لەمێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردیدا

لێکۆڵینەوە و بیبلۆگرافیا

چاپی سێیەم
2021

نەژاد عەزیز سورمێ

" برایەتی "

یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە
لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا

■ نەژاد عزیز سورمێ
■ "برایەتی"
یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە
لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا
لێکۆڵینەوە و بیبلۆگرافیا
■ بەرگ : نووسەر خۆی
■ دیزاین : کاروان محەمەد سینۆ
■ چاپی یەکەم1991چاپخانەی خەبات
هەروەها وەکات لە گۆڤاری (یەکگرتن)
کە لە (دانیمارک) دەردەچوو ، لە هەمان ساڵدا
چاپی دووەم1997چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە – هەولێر
■ چاپی سێیەم 2021 بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەی (خەبات)
■ ژمارەی سپاردنی لە بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کتێبخانەکانی
هەرێمی کوردستان (861) ساڵی 2021 .

نەژاد عەزیز سورمێ

" برایەتی "

یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە
لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا

لێکۆڵینەوە و بیبلۆگرافیا

چاپی سێیەم
2021

برایەتی

پێشەوا بارزانی :
با هەوڵ وتەقەلا مان یەک بخەین بۆ چەسپاندنی ئاشتی و
دیموکراتی و یەکێتی نیشتمانی وشاد بوونی کوردستان بە ئۆتۆنۆمی

لاپەڕەی یەکەم

لە ژمارە (0) سێشەممە 1974/1/1

دوا لاپەڕەی ژمارە (26)
دوا ژمارەی (برایەتی) ڕۆژانە

برایەتی

ڕۆژنامەیەکی سیاسیی ڕۆژانەیە

(یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە

لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا)

- خاوەنی ئیمتیاز : حبیب محمد کریم
- سەرنووسەر : دارا تۆفیق
- شوێنی دەرچوون : بەغدا
- مێـــژووی دەرچـــوونی ژمـــارە (0) 1974/1/1
- قەوارە : (تابلۆید)
- ژمارەی لاپەڕەکان : (8) لاپەڕە
- مێژووی داخستن : 1974/2/8

" برایەتی "

یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانە
لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا

لێکۆڵینەوە و بیبلۆگرافیا

ڕوانینی بەرایی

هەمیشە یادکردنەوەی ڕۆژی ڕۆژنـامەگەریی کـــوردی بە داخەوە لای ئـــێمە قـــاوخێکی شـــکڵی وەرگرتـــووە ، ئینجـا لە هەر بـار و زروف و هەل ومەرجێکدا بـووبێ ، خۆیشـی دەبـووایە هەر سـاڵێک ، یـا لانـی کەم هەر چـەنـد سـاڵ جـارێ ڕۆژنامەگەریمـان پێـی نـــابووایە قۆنــاخێکی نــوێ و هەنـــدێک لەو هیواو ئومێدانە هاتبانە دی کە لەمـلا و لەولا لەســـەر پەڕەی ڕۆژنـــامەو گۆڤارەکانـــدا نوقڵانەی بۆ لێ دەدرا..

بـارەکە بەوە گەیشـتبوو ئەوانەی بە تەنـگ ئـەوەوە بـوون ، هەمـوو جـارێ لە سـاڵڕۆژی

ڕۆژنـــامەگەریی کـــوردی دا (22ی نیســـان) مەســــــەلەی دەرچــــوونی ڕۆژنـــــامەیەکی (ڕۆژانە)یان لە پـاڵ دەرچـوونی بڵاوکـراوە و دەوریـــاتی تــــر بە پێویســـتییەکی قۆنـــاخ زانیوە [1].

بەڵام دیارە دەرکردنـی ڕۆژنـامەیەکی ڕۆژانە هــی ئەوە نیـیە تـاقە کەسـێک ، یـا چەنـد کەســێک شـــانی بــدەنە بەر.. دەزگاکـــانی دەوڵەتیش لەکوردسـتاندا ئەگەر بەریـان لـێ نەگرتبێ ، بێگومان نەیان کردووە بە خەم.. حــزب و لایەنە سیاسـییەکانی کــوردیش کە ئەگەر ڕۆژێ لە ڕۆژان هەلی ئەوەیان بۆ ڕێک

---

(1) وەک پێویستی دەرکردنی بڵاوکراوەیەکـی بـەردەوام بـۆ منـداڵانی کـورد بە کـوردی.. سـەیریش لەوە دایە ئەم مەسەلەیە لە ساڵانی حەفتاوە لە گۆڕێیە!!

کەوتبــێ ڕۆژنــامە دەربــکەن بیریــان لەوە نەکردووەتەوە لە پاڵ ڕۆژنامە عەرەبییەکەی (زمانحاڵ)یـــان ، هەوڵـــی دەرکردنـــی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی بدەن؟!!

بەم ڕەنگە کارەکە هەروا ماوەتەوە..

ئەمـڕۆ ڕۆژنـامە و کاروبـاری ڕۆژنامـە بـڵاو کردنــەوە لە خۆیـدا بـووە بە زانسـتێک ، تەنـــانەت هێزێکـــی نکۆڵیلێنـــەکراو ، کە دەورێکـــــی بەرچـــاو و گرینگـــــی لە هۆشـیارکردنەوەی کـۆمەڵ و پێکهێنـانی ڕای گشتی دا هەیە.. ڕوویەکی دیاری ڕاگەیانـدنە شـــان بە شـــانی خەبــاتی چەکــداری لە بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکانی دنیادا دەڕێـی دا بـووە و لە شارسـتانییەتی نوێشـدا بـووە بە دیـاردەیەک ، لە پـاڵ ئادگـار و سـیمای تـر ڕەنگی سەدەی بیستەمی ڕشتووە..

ڕاستە ڕۆژنامەگەریی کوردی بە درێژایی مێژووی (ئەگەر زۆر لە مێژیش نەبێ) خەباتێکی سەخت و پڕ لە سەروەری هەیە ، بەڵام نەبوونی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەیش هەمیشە کەلێنێکی گەورە بووە لەو مێژووە..

جیاوازی دەوری ڕۆژنامەی حەفتانە و گۆڤار و دەوریاتی تر و (ڕۆژنامەی ڕۆژانە)یش هەر بەجێی خۆی ، پێویستی بوونی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی تەنانەت لە قاوخی مافی ڕۆشنبیریشدا جێبەجێ دەبێ چ جای ئۆتۆنۆمی کە سەردەمانێک خواستی بزاڤی ڕزگاریخوازی کوردستان بووە .. کەچی پاش تێپەڕینی ئەو هەموو ساڵانەیش بەسەر ڕێککەوتننامەی 11ی ئازاری 1970 و ڕاگەیاندنی ئۆتۆنۆمی! (بە ڕەسمی) لەلایەن حکوومەتی عێراقەوە ،

لە پـــاڵ بــوونی زیــاتر لە شــەش ڕۆژنــامەی ڕۆژانەو بەدەیانی دیکەی حەفتانە و گۆڤـاری هەمەلایەن و دەوریـــاتی تـــر (بە زمـــانی عەرەبـی) ، ڕۆژنـامەیەکی ڕۆژانە (ئێستاشـی لەگەڵ دا بێ) بە کـوردی نیـیە!! لەکاتێکـدا تەکنەلۆژیـای ئەلیکترۆنـی کە هـۆی دیـکەی ڕاگەیانـدنی وەکـو ئێـزگە و تەلەڤزیۆنیشـی بەرەو پێشـتر بـردووە ، بە ڕادەیەک گەفـی پــێ لە ڕۆژنــامەی چـاپکراو دەکـا تەنـانەت (ڕۆژنـامەی ڕۆژانە)یـش ، بـۆیە دەبینـین لە تەواوی دنیاییـدا دەمــێکە ڕۆژنامەکــان لەم مەسەلەیە بەخۆ کەوتوون و هەوڵ دەدەن لە بەرامـــــبەر لێشـــــاوی ئەو پێشـــــکەوتنە تەکنەلــۆژییە کە کــاری جیــددی بەســـەر هۆیەکــانی ڕاگەیاندنــەوە هــەبووە و هەیــە مشـورێک لـە دواڕۆژی ڕۆژنـامە بخـۆن ، کە

بەرەو پـــێش بردنـــی هۆیەکـــانی چـــاپ و بڵاوکـــــردنەوە ســـــیمای هەرە دیـــــاری ئەو مشورخواردنەیانە .. لەم ڕوانـگەیەوە پێمـوایە دەرچـــــــوونی (برایەتی) کە لەم باســــــەدا مەبەســــــتە ، وەک ڕۆژنـــــــامەیەکی ڕۆژانە نیشانەیەکی دیارە لە مێژووی ڕۆژنـامەگەریی کـوردی دا بـاوەکو لەو ئاسـتە پێویستەشـدا نەبووبێ (2) .

---

(2) لێرەدا دەمەوێ ئاماژە بۆ ئەوەیش بکەم کە گەلێک ڕۆژنـــامە و گۆڤـــاری ترمـــان هەیە پێویســـتیان بە لێکـــۆڵینەوە و لێـــدوان هەیە و لەوانەیە لەم ڕووەوە لە (برایەتـــی) لە پێشـــتر بـــن، تەنـــانەت هەنـــدێکیان لەوانە دەهێـــــنن لە چـــــاپیش بـــــدرێنەوە ، بەڵام دەرچـــوونی (برایەتـــی) بە ڕۆژانە وەک یەکەمـــین تاقیکردنەوە لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کـوردی دا بـۆ مێژووی لەمە بەدوای ڕۆژنامەگەریمان پێموایە شایانی سەرنجە .. ئەم نووسینەیش هەوڵێکە لەم ڕێگایەدا.

دەسپێشخەرییێکی بەجێ.. بەڵام!!

سەبارەت بە زۆر ئەگەران ، هەر لە ساڵانی چلەوە بەدوا ، بەتایبەتی لە عێراق وا باو بووە ڕووناکبیر و دەستەی پێشەنگ یاخود ئەنتلێجستای کورد زیاتر لەوانە دەدیترا کە بە عەرەبی دەنووسن و دەخوێننەوە و زمانێکی ئەورووپی دەزانن ، هەرچەندە لەملاو لەولا ڕۆژنامەو گۆڤارو کتێبیش بە کوردی لە چاپ درابن.. بەڵام ئەوانەی

بڕوایان وابوو ، پێ دەچێ (زمانی کوردی) یان نەک هەر کورتبڕ ، بەڵکو ئاسانیش دەهاتە بەرچاو وایان دەزانی دەیزانن و تیایشی شارەزا و مەعلانن، کە ڕاستییەکەیشی بەو چەشنە نەبووە!! زمانی کوردی ، وەک زمانی هەر نەتەوەیەکی سەر زەوی زمانە و ڕێساو ڕێزمانی تایبەت بە خۆی هەیە، لەگەڵ ئەوەی بواری پەروەردەو گەشەکردنیشی هەمیشە لێ گیرابێ!! لە چاو ئەو هەل و مەرجانەی بۆ زمانی ئەو نەتەوانەی دراوسێی کوردن و لەگەڵیدا دەژین و هەموو پێداویستییەکیان بۆ ڕەخساوە ، نەک هەر بوون و ماهیەتی خۆی پاراستووە ، بەڵکو بەرەو پێشیش چووە.

لە بەرایی ئەو هۆیانەش بە بڕوای من خوێندن بووە بە زمانی کوردی کە ئەوسا لە

قۆناخی سەرەتایی دا تێنەپەڕیوە.. هەڵبەت بە چاوپۆشین لە چۆنیەتی پرۆگرامی خوێندن (ئەوساو ئێستاش..) بێجگە لەوە سەرچاوەی خۆپێگەیاندن و رۆشنبیریان لە رێگەی زمانی عەرەبییەوە بووە. دیسان عەرەبی زمانی نەتەوەی دەسەڵاتدار بووە بە نیسبەت عێراق و[3] دام و دەزگا و دامەزراوەکانی دەوڵەتیش بە عەرەبی بوون بێجگە لەوەی کە عەرەبی زمانی قورئانە و بە خەرمانەیەکی پیرۆزەوە دەورە دراوە ، بە کورتی زمانێک بووە نانی پێ دەست

(3) بێگومان لە ئێران و تورکیاش ، فارسی و تورکی بووە.

کەوتووە ، بە پێچەوانەی کوردی کە ڕەنگە نان برانی تێدا بووبێ!!

هەر ئەمەیشە وای نەک هەر لە خەڵکی خاکیی ، بەڵکو زۆر ڕووناکبیر و ڕۆژنامەنووسی تەنانەت کوردیش (!!) کردووە بڕوایان وا بێ دەرچوونی ڕۆژنامەیەکی حەفتانە ، یا گۆڤارێکی مانگانە بە کوردی سەرو زیاد بێ[4] .

---

(4) سەرەتای سالآنی حەفتا ڕۆژنامەنووسێکی لاو، کە لە بەشە کوردییەکەی ڕۆژنامەی یەکێک لە حزبە سیاسییەکاندا کاری دەکرد داوای تەئیدێک لە ڕۆژنامەکەی دەکا بۆ نەقابەی ڕۆژنامەنووسان بە مەبەستی ئەوەی ببێتە ئەندام. سکرتێری ڕۆژنامەکە، هەرچەندە کوردیش بووە، بەڵام کوردییەکی بەو ڕەنگەی نەزانیوە پێی دەڵێ: کاکی خۆم بۆ تۆ نابێ ، چونکە تۆ بە کوردی دەنووسی و لە بەشە کوردییەکە کاردەکەی ، هەوڵت بۆ دەدەم، بەڵام بڕوایش ناکەم ببێ!!

ئیدی حاڵ بەو جۆرە بووە: جێی داخیشە کەوا بووە و هۆشیاریی فەرهەنگی ئەوانە نەگەیشتووەتە ئەوەی بایەخی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەیان بە زمانی کوردی لەبەرچاو بێ و بیری لێبکەنەوە ، لەکاتێکدا خۆیان خاوەنی مەسەلەکە بن ، یا هەرچی نەبێ خۆیان بە خاوەنی بزانن ، کەچی ئینگلیزەکان تەماشا دەکەی بۆ کاری پڕوپاگەندەی خۆیان هەر زوو ، دوای گرتنی بەغدا دێن گۆڤارێک بە زمانی کوردی بڵاودەکەنەوە [5] .

کردنی (برایەتی) بە ڕۆژانە کە پێشتر پاشکۆیەکی حەفتانەی ڕۆژنامەی (التآخی)

---

(5) لەمبارەیەوە بڕوانە: دکتۆر کەمال مەزهەر ئەحمەد (تێگەیشتنی راستی و شوێنی لە ڕۆژنامەنووسی کوردی دا- بەغدا 1977، ل112

بـوو و پێشـتریش گۆڤـارێکی بەنـاو مانگـانە بـوو (بۆیـەش دەڵـێم بـەناو چونکـە کـەم وا ڕێـک دەکـەوت مانگانـە لـە وەختـی خـۆی- وەختێکـی دیـاریکراو- دەرچـوو بـێ) وەک وتمـــان نیشـــانەیەکی دیـــارە لە مێـــژووی ڕۆژنامەگەریی کـوردی دا و دەسپێشـخەرێکی بەجێیش بوو..

بەڵام دوای چی؟!

دوای ئەوەی زەمینەی لەبار تێک چوو بـوو بـۆنی شـــەڕ دەکــرا.. دەبــووایە هەر دوای بڵاوبـــــوونەوەی ڕێککەوتننـــــامەکەی 11ی ئـــــاداری 1970، هەســـــت بەم کەلێـــــنە بکرابـــووایە و هەنگـــاوی بـــۆ بهاوێشـــترا

بـــووایە [6]. بـــەڵام وەک لـــە پێشـــدا وتمـــان لایـەنی پەیوەندیـدار بـە پرسـی فەرهـەنگ و ڕاگەیاندن و زمان کە بەفەرمی و بە قـانوون دانـی پێـدا نرابـوو بـە هەنـدیان نـەگرتووە و بایـــــەخی بـــــڵاو کردنـــــەوەی ڕۆژنامـــــە و بڵاوکراوەیان بە کوردی جێی سەرنج نەبووە، ئەگەر وا نەبووایە و ئێمە هەر لـە سـەرەتای ئیمزا کردنـی ڕێککەوتننامـەی ئـازاری 1970 بیرمـــان لـــە بـــڵاو کردنـــەوەی ڕۆژنامەیـــەکی ڕۆژانە دەکردەوە .

(6) (برایەتی) تەنانەت بەو (27) ژمارەیەی بە ڕۆژانـە دەرچـــــووە ، لەگەڵ ئەوەی لە ئاســــتی گەلێـــک ڕۆژنـــامەی دیکەشـــمان دا نەبـــوو بـــێ ، خەڵکـــی پێشوازیان لێکرد.. بەڕادەیەک وای لە حکوومەت کرد بە ئاگادارکردنەوەیەکی تـایبەتی دای بخـات. وەک لە ئاگادارکردنەوەکەشـدا هـاتبوو بە بیـانوی ئەوەی بە ڕەسمی داوا نەکراوە ڕۆژانە دەربچێت (!!).

دیـــاره ئەمە ناهۆشـــیاریی فەرهەنگـــی و بەهەنـــد هەڵنەگرتنـــی دەوری ڕۆژنـــامە بـــە زمانی خۆت دەگەیێنێ .

هەل و مەرجی دەرچوون
(چاوپێداگێڕانێکی مێژوویی خێرا)

وەک وتمـان (برایەتـی) لەکاتێکـدا کـرا بە ڕۆژانە زەمینەی لەبار تێک چـوو بـوو.. نەک هەر ئەوەندەیش ، بەڵکو دەرکردنیشـی پەلە پەلیەکی تێدا بوو..

ئـاوڕدانەوەیەک بەرەو ئەو کـاتە (برایەتـی) تێدا کرا بە ڕۆژانە دەبینین هەل و مەرجێکی

بەو ڕەنگە لە گۆڕێ نەبوو تـاقیکردنەوەیەکی وا بەخـــۆیەوە ببینـــێ.. لەلایەک زەمیـــنەی ڕێککەوتنـــی نێـــوان شـــۆڕش و حکـــوومەتی عێـراق تـا دەهـات بەرەو لەقـین و ڕۆچـوون دەچوو ، لەلایەکی دی هێرشـێکی ڕاگەیانـدن لە نێـــوان ڕۆژنـــامەی (طریـــق الشـــعب) و (التـآخی)دا لە ئـارادا بـوو[7]، کە بەداخەوە وەک دەبینـین کـارێکی زۆریشـی کـردە سـەر نـــاوەرۆکی ئەم تـــاقیکردنەوە کـــۆرپەیە ، چـــونکە هاوکـــات لەگەڵ بـــوونی بە ڕۆژانە

(7) دیـــارە ئەم باســـەی ئـــێمە لێکـــۆڵینەوەیەکی ڕۆژنامەنووسییە بە میتۆدی (شیکردنەوەی ناوەرۆک) دەنا ئەم مەسەلەیە دەکرێ درێژەی پێ بدرێ.

هێرشـەکە زیـاتر پەرەی سـەندبوو و تـۆختر ببوو..

وەکو لایەنی هـونەریش ، نە چاپخـانەیەکی لەبار و پڕ بە پێستی بۆ مەیسەر کرا بوو[8] نە ئەو کـادیر و ڕۆژنامەنووسـانەی کاریـان تێدا دەکرد باوەکو نووسـەریش بـوون، بەڵام زۆربەیان لە دەرگای ئەدەبەوە هاتبوونە نێـو

(8) تەکنیکی نوێ بەگوێرەی چاپخـانە ، لە ناوەڕاسـتی ساڵانی حەفتاوە هاتە عێراق ، بۆیە دەبینین زۆربەی ڕۆژنامەکان بە لێتەرپرێس چـاپ دەکـران ، سـوێندی ڕۆژنامەی (الثورة) ناخۆم (زمانحاڵی بەعـس) کە بە ئۆفسێت چاپ کرابێ.. بێجگە لەوەیـش چنینـی پیـت یـا بە دەسـت بـوو ، یـاخود بە لاینۆتایـپ وەک ئێستاش چنینی ئەلیکترۆنی و چاپی ئۆفسێتیش ئاوا بەربڵاو نەبوو .

کـــاری ڕۆژنامەنووســـــییەوە ، لێرەشـــــدا مەبەســـتمان لەوە نیـــیە بڵێـــین ئەوەی لە دەرگـــای ئەدەبەوە بێـــتە نێـــو دنیـــای ڕۆژنامەنووســی ،ڕۆژنـامەنووس نیـیە ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشـــدا پێداویســـتی تەکنیکـــی و هونەری ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە دیارە کۆمەڵێک شـــارەزا و پســـپۆڕی دەوێ. کادیرەکـــانی (برایەتـی) بـێجگە لەوە زۆریـان لە شـوێنی دیـــکەش کاریـــان دەکـــرد، ئەمەش کـــاری هەندێکیانی بڵاو کردبوو،تـا وای لـێ هـاتبوو ئەگەر بگــــــونجێ بڵێـــــین ببــــوو بە (گۆشەخانە!!) ، هەر کـادیرە و گۆشـەیەکی تایبەتی هەبوو ، وەکـو بـار دەهـاتە بەرچـاو بەسـەرییەوە کە پێمـوایە توانـای هەڵگرتنـی نەبـوو ، تەنـانەت وەک زمانحـاڵی حزبێـک زۆرجار تەواو لە سیاسەتی حزبەکە لای داوە

یـــا هەنـــدێ لە کادیرەکـــانی سەربەســـتی نووسینیان لەوکاتەدا ئیستیغلال کردووە، کە ئەمانەش هەمووی لە ئەنجامـدا کـاری کـردە سەر شێوە و ناوەرۆکی ڕۆژنامەکە..

ئەگەر لەگەڵ دەرچـوونەوەی (التـآخی)دا ، (برایەتـــــی)یش بە ڕۆژانە دەربچووبـــــووایە بێگومـــانم لەوەی شـــوێنێکی بایـــەخـــدار و دیــــارتری لە مێـــژووی ڕۆژنامەگەریمانـــــدا دەگرت، چونکە تەنـانەت بەهـۆی ئەو هەل و مەرجەی ڕێککەوتنی ئـادار دروسـتی کردبـوو ڕۆژنامە عەرەبییەکانیش ئازادییەکی چاکیـان لە بڵاوکردنەوەدا بۆ هـاتبووە گـۆڕێ،چ جـای (برایەتــــی) کەزمانحـــاڵی حزبێـــک بـــوو ڕێککەوتنەکەی لەگەڵ حکوومەت دا ئیمزا کردبوو و نوێنەری شۆڕشی کوردستان بـوو لەم بەشەی بەستراو بە عێـراق ، لەگەڵ ئەو

هەل و مەرجە ناجوورەیشـــــدا، (برایەتی) بەوچەند ژمارە کەمە وەک تـاقیکردنەوەیەکی نـویێ لە ڕۆژنـامەگەریی کـوردی[9] ، دەوری خۆی بینی و خوێنەری کوردی هەرچی نەبێ لە جیـاوازی ڕۆژنـامەی ڕۆژانەو حەفتـانە بـا خەبەر کرد[10].

---

(9) کە دەڵێــین (برایەتــی) ڕۆژانە، مەبەســتمان لەو (27) ژمـــارەیەیە بە ڕۆژانە دەرچـــووە ، دەنــــا (برایەتی) وەک ڕۆژنـامەیەکی حەفتـانە و پێشـتریش وەکـو گۆڤـارێکی مانگـانە هەر هەبـووە. لەسـەرێکی دییــەوە (ڕۆژنامــەی ڕۆژانــە) لــە قــاوخی مـافی ڕۆشنیریدا جێبەجێ دەبێ چ جای ئۆتۆنۆمی.

(10) (برایەتی) بە حساب وەک ڕەمـزی دۆسـتایەتی دوو نەتەوە ، کورد و عەرەب ئەو ناوەی لێنـرا بـوو بەڵام ڕژێمی شۆڤێنی دوای نسکۆ ئـەو ناوەیشـی پـێ ڕەوا نــەبینی ئــەوەبوو (**التــاخي**) کــردە (**العــراق**) و (**برایەتی**) یش بوو بە (**پاشکۆی عیراق**).

شیکردنەوەی ناوەرۆک

(1) هەواڵ :

(سەرچاوە و چۆنیەتی مامەڵە لەگەڵ کردن و شێوازی بڵاوکردنەوە لە یەکەمین تاقیکردنەوەی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی).

ڕۆژنامەگەریی نوێ واتە ڕۆژنامەگەریی هەواڵ.. ڕۆژنامە بەهۆی هەواڵەوە ڕای گشتی بنیات دەنێ ، هەر هەواڵیشە تەوەری هەموو بەدواداچوون و پێشبینی و ڕای تاقە کەس و گشتی[11] ڕۆژنامەی ڕۆژانەیەش هەر بە هەواڵ لە هی حەفتانە جیادەکرێتەوە..

---

(11) بڕوانە: دکتۆر حسنین عبدالقادر/ الصحافة کمصدر للتاریخ ، ج2 ، قاهیرة ، 1965، ل4.

هەواڵ ئینجا (سیاسی ، کۆمەڵایەتی ، ڕۆشنبیری ، یا ئابووری و.. تاتد ..). کۆڵەگەیەکی بەهێزە کە ڕۆژنامە متمانە لای خوێنەرانی دروست دەکا و بەردەوامی خۆی لەسەر ڕادەگرێ[12]. تەنانەت لە ڕۆژنامەگەریی (بیستراو) و (بینراو)یشدا هەواڵ تایبەتایەتی خۆی هەیە و

(12) لەبارەی پێناسی هەواڵەوە ، زۆر ڕای جۆراوجۆر هەیە، بە نموونە (چارلس دانا) دەڵێت: هەواڵ ئەوەیە هەرچی جەماوەری بەرفراوانی خەڵک پێی گرنگ بێ و سەرنجی ڕابکێشێ.. وەکی دی (نۆرثکلیف) ، پێی وایە ئەگەر سەگێک پڕ بداتە ئادەمزاد هەواڵ نییە ، بە پێچەوانەوە ئەگەر ئادەمییەک پڕی دایە سەگ ئەوە هەواڵە.. بە واتا هەواڵ ئەوەیە شتێکی تیا بێ خەڵکی بوروژێنێ.. بیروڕای دیکەش لەبارەی ناسینی هەواڵەوە زۆرن کە لێرەدا جێی باس نییە..

وام دێــتە بەرچـــاو لە ڕۆژنامەگەرییـــدا ، بەتـــایبەتیش ڕۆژنـــامەی ڕۆژانە هەمـــوو بابەتەکـانی تـر لە کەنـارە بەربەرینەکـانی هەواڵ دان ، جـا چ ڕیپۆرتـاژ بـێ یـاخود ئەوەی پێی دەگوترێ چیرۆکی هەواڵئـامێز ، تەنـانەت لاپەڕەکـانی ئەدەب و هـونەریش لە ڕۆژنـامەدا لە ڕووبـاری هەمیشـە تیــژڕۆی هەواڵەوە دەخۆنەوە، ئەگەرچـی لە ئەنجامـدا بڕژێنەوە هەمان ڕووباریش..

ئێسـتا بـا بێـین بـزانین (برایەتـی) ڕۆژانە سـەرچاوەی هەواڵەکـانی لە کـوێ دا بـوو و چـۆنی مـامەڵە لەگەڵ ئەو هەواڵانەدا دەکـرد پێی دەگەیشتن و چۆنی بڵاودەکردنەوە و تـا چ ڕادەیەک تێیدا سەرکەوتوو بوو؟

(برایەتـــی) لە ســێ ســەرچاوە هەواڵــی وەردەگرت :

یەکەم/ ئاژانسی دەنگ و باسی عێراقی (ئا. د. ع).

دووەم/ ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوە عەرەبییەکان ، بەتایبەتیش ڕۆژنامەی (التآخی) کە ئەویش بە دەوری خۆی هەر لە هەمان ئەو سەرچاوانەوە هەواڵی پێ دەگەیی.

سێیەم/ پەیامنێرە تایبەتییەکانی خۆی و پەیامنێرەکانی (التآخی) و دەزگا و ڕێکخراوەکانی حزب. (پارتی دیموکراتی کوردستان).

ڕۆژنامەگەریی کوردی بەشێوەیەکی گشتی ڕۆژنامەگەریی وتار بووە زیاتر لەوەی ڕۆژنامەگەریی هەواڵ بێ ، بۆیە لە مەسەلەی مامەڵە لەگەڵ کردنی هەواڵدا سەیر دەکەین

(برایەتی) چ لە هەڵبژاردن و چ لە دارشتنی هەواڵ رێبازێکی سەربەخۆ و تایبەتی نییە ، هەر راستەوخۆ وەرگێرانی عەرەبییەکەیە لە هەندێ هەواڵی ناوەخۆوە بترازێ کە ئەوانیش یا بایەخێکی ئەوتۆیان نەبووە ، یا بایەخیان پێ نەدراوە..

شێوازی دارشتنی هەواڵەکانی دەرەوەیش تایبەتمەندییەکی تێدا نییە چ وەک سەرچاوە یا وەک دەستبەجێی بڵاوکردنەوە.. (برایەتی) هەر لە هەمان گۆشەنیگایشەوە دەیروانییە هەواڵ کە رۆژنامە عەرەبییەکان پێیان دەبینی! ئەمەش زیاتر بەهۆی نەبوونی سەرچاوەیەکی تایبەت بەخۆی بوو..

ئەو هەواڵانەی لە پەیامنێرەکانیشەوە بۆی هاتوون ، زۆربەیان بەهایەکی

ڕۆژنامەنووسـیان پێـوە دیـار نیـیە ، ئەمەش ئەوە دەگەیێنـــــــێ کە (برایەتـــــــی) وەک ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە وەکو پێویست پەیامنێری نەبووە[13].

بـــــــۆیە ئەو هەواڵانەی لە برایەتـــــــی دا بڵاوکـــــــــــراونەتەوە هەر ئەو هەواڵانەیە کە

(13) ژمارەی پەیامنێرەکـانی تـایبەت بە برایەتـی لەنـاو وڵاتدا نەدەگەیشتنە ژمارەی پەنجەی یەک دەست کە ئەمەش بـــۆ ڕۆژنـــــامەیەکی ڕۆژانە زۆر کەمە .. لە دەرەوەی وڵاتیشـــدا پەیـــامنێری نەبـــووە .. دیســـان هۆیەکـــانی پەیوەنـــدیش وەک ئێســـتا نەبـــوو و (سیستەمی مـایکروێف) لە شـارەکانی کوردسـتان دا نەبـوو ، پەیـامنێر تـا بەغـداییێکی وەردەگـرت ئـاوی چاوی دەچوو!

ڕۆژنامەکــــانی دی بە عەرەبــــی بڵاویــــان کــــردووەتەوە بەتــــایبەتیش ڕۆژنــــامەی (التآخی)[14].

لە شــێواز و چــۆنیەتی بڵاوکردنەوەشــدا هەواڵەکــانی برایەتــی ڕەمەکــی و هەروایــی بوون ، ئەمەش لە چاوپێداگێڕانێکی خێرایــی لاپەڕەکانــــــــــدا دەردەکەوێ ، چ وەک دەرخســـتنی هەواڵــی گرنــگ و گرنگتــر و

---

(14) لەگەڵ ئەوەشــدا نووســەری ڕۆژنــامە دەتــوانێ لە داڕشتن و شێوازی بڵاوکردنەوەدا وا لە هەواڵەکە بکا (بــاوەکو لە (التآخی)یشــی وەرگرتبــێ) ســیمایێکی تایبەتی بداتێ.. بە واتــا بیکــوردینێ.. بەڵام دیســان دەبێ ئەوەیش بڵێین بڵاوکردنەوەی هەواڵ لە هەمــان ڕۆژدا نرخــی خــۆی هەیە کە بێگومــان لە ڕۆژنــامەی حەفتانەدا ئەو نرخەی نامێنێ .

گرنگترین ، چ وەک تایتڵەکانیش ، تەنانەت لە شـێوازی بڵاوکردنەوەشـدا ، وەک دانـانی وێـنە ، یـا دەرخسـتنی هەواڵێـک بەهـۆی کوللەیی یا هەر شـێوەیێکی تـری پێوەنـد بە هونەری دەرهێنانی ڕۆژنامەنووسی.

بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لێرەدا ئـەوەش لـەبیر نەکـەین کـە (لـە ڕووی ژمـارەوە) هەواڵ ڕووپەڕێکـی زۆری لە (برایەتـی)دا گرتـووە و بەو (27) ژمـارەیەی لێـی دەرچـووە (180) هەواڵـی دەرەوە و (160) هەواڵـی نـاوخۆی بڵاوکردووەتەوە.

(2) مانشێت و سەروتار

(مانشــێت) لە زمــانی ڕۆژنامەنووســی دا دەکاتە تایتڵی سەرەکی ڕۆژنامە.

مانشێت بـایەخێکی تـایبەتی لە ڕۆژنـامەدا هەیە ، بەتایبەتیش بۆ ڕۆژنامەی ڕۆژانە.

مانشێت هەمیشە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە هەواڵەوە هەیە و هەر لە هەواڵــــــــــیش دەردەهێنــرێ ، بەپێــی گرنگــی هەواڵەکە و پەیوەنــدی بە بەرژەوەنــدی گشــتی یــا سیاســەتی ڕۆژنــامەکە ، کە لە دێرێــک یــا چەنـد وشـەیەک هەواڵــی پــێ دەردەخـرێ ، بــۆیە ئەو هەواڵەی دەکــرێ بە مانشـــێت بێگومان شارەزایی و کارامەیی دەوێ.

خـــوێنەریش لە یەکەم چاوخشـــاندنی بە ڕۆژنـــامە ئەوەی دەیبینـــێ و ســـەرنجی ڕادەکێشێ تایتڵی سەرەکی (مانشێت)ـە.

مانشـــــێتەکانی (برایەتـــــــی) وەک سەرنجڕاکێشـــانی خـــوێنەر تـــا ڕادەیەک ســـەرکەوتوون ، بەڵام وەک چڕکـــردنەوەی هەواڵەکە لە قاوخی هونەری ڕۆژنامەنووسی دا بەو جـــۆرە نەبـــووە کە پێویســـتە.. بەتـایبەتیش لە داڕشـتن دا کە ئەمەش وەک وتمـــان پێوەنـــدی بە داڕشـــتنی خـــودی هەواڵەکەیشـەوە هەیە ، تەنـانەت هەنـدێ لە مانشـێتەکانی لە سـێ دێـری ڕەت کـردووە (؟!)[15]، کە ئەمەش بـۆ تـایتڵی سـەرەکی

(15) بە نموونە: بڕوانە ژمارە (1) و (4).

ڕۆژنـــامەیەکی ڕۆژانەی قەوارە (تابلۆیـــد)ی وەک برایەتی زۆرە.

لە شـــێوازی بڵاوکردنەوەشـــدا (برایەتـــی) دەبینین پەیڕەوی ڕێگا ئاساییەکەی کردووەو مانشێتەکانی هەمیشە لەژێر تەرویسـەدا[16]، بووە و بە یەک ڕەنگیش چاپ کراوە.

پەیڕەوکردنـی ڕێگـای ئاسـایش ئەوسا بـاو بوو ، ئێستا وانییە، گەلێک ڕۆژنامە بۆ زیاتر سەرنجڕاکێشـــانی خـــوێنەرانی زۆرجـــار دوو تایتڵی دەبێ، هەندێ جار دەگاتە (سـێ) ، کە لە ســـەر و ژێـــری تەرویســـەدا بەشـــیان

(16) تەرویسە: بەو ڕووپەڕە دەگوترێ کە لە سـەرەوەی لاپەڕەی یەکەمی ڕۆژنامە دایە و ناونیشانی ڕۆژنـامەو تەواوی زانیارییەکانی دیکەی لەبارەی ڕۆژنامەکە تیـا دەخرێتە ڕوو وەکو ژمارە و (ڕۆژ) و (ناوی خـاوەن ئیمتیاز) و (سەرنووسەر) و تاد..

دەکـا، بەپێـی گرنگـی هەواڵەکە ، ئەمەش لەکاتێکـدا دەبـێ کە دوو یـا سـێ هەواڵـی گرنــگ هەبــێ ، وەک ئەوەی لە ڕۆژنـــامە عەرەبییەکانی عێراق دا دەیبینین.

ســـەروتاری ڕۆژنـــامەیش کە وتـــاری سـەرەکیەتی و زیـاتر لەلای ڕاسـتی لاپەڕەی یەکەمـــدا بە دوو ســـتوون یـــان زیـــاتر بڵاودەکرێتەوە و سیاسەتی ڕۆژنامەکەی تێـدا ڕەنــگ دەداتەوە و هەمیشــەیش بەبــێ نـاو دەبێ و زیاتر بـۆ مەبەسـتی کـارکردنە سـەر ڕای گشـــتییە بە ئاگـــادارکردنەوەی لە کەموکوڕی و گرفتەکان ، یا هۆشـیارکردنەوە یا بۆ پاڵپشتی مەسەلەیەک یا ڕایەک دەبـێ ئـەویش بەهـۆی هێرشـی ڕاگەیانـدنی نێـوان هەردوو ڕۆژنـــامەی (التـــآخی) و (طریـــق الشعب) کە پێشتریش باسمان کـرد ، سـەیر

دەکەیـن سـەروتارەکانی (برایەتـی) زۆربەی زۆریان بۆ ئەو مەبەستە تەرخان کراون[17].

هەر بەو هــۆیەوە زۆربەی ســەروتارەکان سیاســی ڕووتــن و ڕەنگــدانەوەی وەختــی خۆیانن..

شــایانی باســە لەو (27) ژمــارەیەی (برایەتــی) ڕۆژانەدا تەنیـا (16) ژمــارەی سەروتاریان تێدایە.

---

(17) بڕوانە بیبلۆگرافیای بابەتەکان.

(3) ڕیپۆرتاژی ڕۆژنامەنووسیی

ڕێپۆرتـــاژ لە گرنگـــی دا بـــۆ ڕۆژنـــامە بەتـــایبەتیش ئەگەر ڕۆژانە بـــێ لە دوای هەواڵەوە دێ ، "لەو نوختەیەشـەوە دەسـت پێ دەکا کە هەواڵی تێدا تەواو دەبـێ"[18]، چونکە ئەگەر هەواڵ وەڵامی شەش پرسـیارە بەناوبانگەکە (کێ و چی و کەی و لەکوێ و بـۆ) بـداتەوە ئەوا ڕیپۆرتـــاژ وەڵامە بـــۆ پرسـیارێکی سـەرەکی ئەویـش (بـۆ؟) [19]، واتە بۆ وا بووە؟

---

(18) دکتۆر ابـراهیم امـام دراسـات فـي الفـن الصـحفي، قاهیرە، ل99.

(19) لەمبـــارەیەوە بـــڕوانە: پـــاکزاد محمـــد کـــریم ، ڕۆژنـــامەگەریی کـــوردی و ڕۆژنامەنووســـی کـــورد ، بڵاوکردنـەوەی یـەکێتی ڕۆژنامەنووسـانی کوردسـتان (لە شاخ) 1984.

هەرچەنـــدە (برایەتـــی) لە بڵاوكـــردنەوەی ڕیپۆرتـــاژدا درێغـــی نەكـــردووە، بەڵام زۆربەی زۆری ڕیپۆرتاژەكانی لە شێوەی چاوپێكەوتن دان ، بەو واتایەی ڕیپۆرتاژەكان ژمـارەیەكی كەم نەبێ ماملـّەتی ڕۆژنامەنووسـییان پێـوە دیـار نیـیە ، زیـاتر ڕیپۆرتـاژی جیهـانین و كراون بە كوردی .

دیسان بە بەراورد لەگەڵ ئەو ڕیپۆرتـاژانەی ڕۆژنـــامە كوردییەكـــانی ئەوســـا بڵاویـــان كردووەتەوە ، ئەگەر ئەوەی لێ دەركەین كە (برایەتـــی) ڕۆژانە بـــووە و ئەو ڕۆژنامـــانە هەفتـــانە بـــوون وەك لایەنـــی هـــونەری پێشـــكەوتوو نەبـــوون ، بەڵام وەك نـاوەرۆك ســـەركەوتوو بـــوون. دەبـــووایە (برایەتـــی) بەپێی ئەو شوێنەی لە ڕۆژنامەگەریی كوردی

ئەوسادا هەبیوو زیاتر دەوری چاودێری بەسەر دەزگا و کۆمپانیاکانی دەوڵەت و موڵکدارەکان ببینێ بەتایبەتیش لە کوردستان دا ، لەمەشدا بە ڕیپۆرتاژی ڕۆژنامەنووسیی ڕۆژنامەیەکی وەک (برایەتی) دەیتوانی بیانخاتە بەرچاو ، چونکە ڕیپۆرتاژ بەهۆی ئەوەی زیاتر پشت بە بەڵگە دەبەستێ و وێنەی لەگەڵدا دەبێ زیاتریش جێی بڕوا دەبێ. بە نموونە (برایەتی) لەو (27) ژمارەیەدا ڕێپۆرتاژێکی لەسەر مەسەلەی ڕۆشنبیری منداڵانی کورد بڵاو نەکردووەتەوە کە ئێستاشی لەگەڵدا بێ سەرچاوەیەک یا گۆڤارێک یا بڵاوکراوەیەکی تایبەت بە خۆیان نییە! یا لەبارەی گەشت و گوزار لە کوردستان و گیروگرفتەکان یا باری بژێوی و ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی ئافرەتی

کــورد لە دێهاتەکــان دا و بەراوردی لەگەڵ ئــافرەتی شــار.. یــا مەســەلەی خوێنــدنی کــوردی ، یــاخود گیروگرفتــی ڕۆشــنبیری کوردی و لەسەرووی هەموویشەوە مەسـەلەی گەمارۆدانی ڕۆشنبیری و [20]. تاد..

---

(20) گەمارۆدانی ڕۆشنبیری: کولتوورێک کە سـەبارەت بە زۆر هــۆ دەســت بەســەر لایەنــی ڕۆشــنبیری دا دەگـرێ ، مەرجـیش نیـیە ڕۆشـنبیری و کولتـووری دەوڵەمەنــدتر بــێ لە کولتــووری ئەوی دی ، بەڵام بەهـۆی چەنـد ئەگەرێـک ئەمەی بـۆ مەیســەر دەبـێ وەکو ئەوەی هۆیەکانی ڕاگەیاندن بەتایبەتی ئێـزگە و تەلەڤزیۆن لەبەر دەستی خۆی دا دەبن بەم شـێوەیە جــۆرێکی تــایبەتی لە ڕۆشــنبیری و فەرهەنــگ دەسـەپێنێ کە لەگەڵ خواسـت و بەرژەوەنـدییەکانی خۆیدا بێتەوە و گـوێ بـە گەشـەکردنی ڕۆشـنبیری و کەلتوورەکەی تر نادا ، بێگومان ئەمەش بە مەبەست دەکرێ .

به بـڕوای مـن ئەم کەلێنـانە لە (برایەتـی) ڕۆژانەدا زیـاتر بەهـۆی نەبـوونی کـادیری ڕۆژنامەنووسییەوە بووە ، ئینجا هـۆی تـر.. چونکە ئەوەی هەبووە وەک وتمان لە ڕێگای ئەدەبەوە هاتـــــووەتە نـــاو دنیـــای ڕۆژنـــــــامەگەریی و پەیـــــــامنێر و ڕۆژنامەنووسییەکانیشــــــی وا دەردەکەوێ بەپێی پلانێکی تـایبەتی دەسـتیان نەداوەتە کار ، بەڵکو هەر یەکێکیان بە کەیفـی خـۆی کاری کردووە کە لێرەشدا ڕادەی کارامەیی و هۆشــیاری ڕۆژنامەنووســەکە دەوری خــۆی هەیە لە دەرک کردنی بەو بـابەتە گرنگـانەی ڕۆژنـامەکەی پێویسـتیەتی ، وەک چـۆنیەتی بڵاوکــــــردنەوەیش ، ســــــەبارەت بەوەی (برایەتــــی) (8) لاپەڕەی قەوارە تابلۆیـــد قەوارە (نیـــو 2/1) بــــووە نەیتوانیــــوە

ڕیپۆرتــــاژی تێروتەســـەڵ بڵاوبکـــاتەوە کە هەنـــدێ جـــار بـــابەتی (ڕیپۆرتـــاژ) هەیە هەڵدەگرێ دوو لاپەڕەی بۆ تەرخان بکرێ..

زۆربەی ڕیپۆرتاژەکانی (برایەتی) کـورتن وەک زمـانی داڕشـتنیش زیـاتر لە بیـری- ڕاگـوزاری نزیـک دەبـنەوە تـا داڕشـتنی ڕیپۆرتاژی ڕۆژنامەنووسیی.

(4) لێکۆڵینەوەی سیاسی

ئەو لێکـۆڵینەوانەی (برایەتـی) لەو چەنـد ژمارەیەدا بڵاوی کردوونەتەوە لە دوو تەوەرە دان : تەوەری یەکەم: ئەو لێکۆڵینەوانەن کە دەچـنەوە نـاو هەمـان ئەو بابەتـانەی بـۆ مشـتومڕی نێـوان ڕۆژنـامەی (التـآخی) و (طریق الشعب) تەرخان کرابوون.

بەداخەوە دەبـــووایە (برایەتـــی) وەک یەکەمین تاقیکردنەوە، لێکۆڵینەوەی سیاسی وایشـی تێـدا بـووایە دیـاردە جیهانییەکـان شیبکاتەوە و قسەیان لەسەر بکات.

تەوەری دووەمـیش: ئەو لێکـۆڵینەوانەن کە لە زمانی تر (بەتایبەتی عەرەبی) کـراون بە کوردی.

هێشـــتا ئەم تەوەرەیە تـــا ڕادەیەک وەک هەڵبژاردنـــی بابەتەکـــان لە تەوەری یەکەم باشترە.

بێگومان نووسینی (لێکۆڵینەوەی سیاسی) بـــۆ ڕۆژنـــامەیەکی ڕۆژانە بە زمانێـــک کە یەکەمین تـاقیکردنەوەی بـێ لە دەرچوونیـدا بە ڕۆژانە شـتێکی ئاسـان نیـیە.. بـۆیە مـن بەش بەحـاڵی خـۆم وەرگێـڕان زیـاتر لەم بـواردا بـە پەسـندتر دەزانـم ، بە مەرجێـک

لێکۆڵینەوەکـــان لە ڕوانینێکـــی بابەتیـــانە و بەدواداچـــوونێکی زیرەکـــانەدا بـــن و ڕێ ڕوونییەک بن بۆ خوێنەری کورد .

هەنـــدێ پێیـــان وایە دەخـــوازێ لەگەڵ بـاروزورفی کـورددا بێـتەوە ، بەڵام مـن وای نابینم ، چونکە ئاشناکردنی خوێنەری کـورد بە تـاقیکردنەوەی گەلان بەرچـاوی ڕوونـاکتر دەکاتەوە و بەرپێی خـۆی باشـتر دەبینـێ و هەنگاوی خێراتر هەڵدەنێ.

(برایەتی) چەند لێکۆڵینەوەیەکی دیکەشـی بڵاوکردووەتەوە ئەوەی دەکرێ پێی بگـوترێ (ڕۆشـــنبیری پارتـــایەتی) ، کە دەچێـــتەوە خـــانەی لێکـــۆڵینەوەی سیاســـی ، لەمەشـــدا (برایەتی) بەڕای من وەک زمانحاڵی حزبێـک کارێکی پێویستی ئەنجام داوە.

له شـێوازی بڵاوکردنەوەشـدا ، لێکـۆڵینەوە سیاسییەکانی له ئاسـتی پێویسـت دا نـین ، بەتـایبەتیش له ڕووی بڵاوکـردنەوەی وێـنه و نەخشـــه و ئامـــار و بەڵگەنـــامەی تـــر که بێگومان لێکۆڵینەوە ، هـەر لێکۆڵینەوەیـەک به پێزتر دەکەن.

(5) ئەدەب و هونەر و ڕۆشنبیریی گشتی

له چاو ئەوەی ژمارەکانی (برایەتی) ڕۆژانه که له (27) ژمارەی ڕەت نەکردووە ، ئەدەب و هونەر و لێکۆڵینەوەی هـونەری و ئەدەبـی بەشـــێکی چـــاکی لاپەڕەکـــانی گرتـــووە ، ئەمەش دیـــــاردەیەکی تـــــازە نیـــــیه له ڕۆژنـــامەگەریی کـــوردی دا ، زۆربەی هەره زۆری ڕۆژنامه و گۆڤارەکانمان ، بابەتەکـانی

تری هەر هەمووی بەلایەک بووە ، ئەدەبیش بە لایەک.

(برایەتی) وەک ڕۆژنامەیەکی سیاسی ڕۆژانە ، بە بەراورد لەگەڵ بابەتی دیکەدا ، بابەتی ئەدەبی و هونەری زیاتر بڵاوکردووەتەوە ، ئەوە ئەگەر ئەو بابەتانەیشی لێ دەرکەین کە دەچنەوە ناو ڕۆشنبیری گشتی.

لەو (27) ژمارەیەدا (7) لێکۆڵینەوەی ئەدەبی و (16) شیعر و (6) چیرۆک و (14) لێکۆڵینەوەی هونەری و بابەتی دیکەی لەبارەی هونەر تێدایە[21]. بێجگە لەو پارچە پەخشانانەیش کە لە شێوەی

---

(21) بڕوانە بیبلۆگرافیای بابەتەکان.

بیری ڕاگوزاری دان و بە بڕوای من زۆربەیان دەچـنەوە خـانەی ئەدەب لەوەی لە خـانەی وتار یـاخود کـورتە وتـاری ڕۆژنامەنووسـییدا بن.

بەڵام (برایەتـــی) بـــایەخی بە ئەدەبـــی منـــداڵان نەداوە ، دەبـــووایە بەلای کەمەوە حەفتەی لاپەڕەیەکـی بـۆ تەرخـان کردبـان ، کەچـــی لە تەواوی ژمارەکـــانی تەنیـــا یەک چیرۆکـــی منـــداڵانی بڵاوکـــردووەتەوە [22] گرفتێکـــــی دیـــــکەی ڕۆژنامەگەریمـــــان بەتـــایبەتیش لەم بـــوارەی بـــۆ ئەدەب و هـونەری تەرخـان دەکەن ، بەدواداچـوون و شـیکردنەوەی هەواڵە نوێیەکـانی پێوەنـد بە

(22) بڕوانە بیبلۆگرافیای بابەتەکان/ بەشی چیرۆک.

ئەدەب و هــونەرە کە هــیچ بــایەخی پــێ نادرێ.

لاپەڕەکانی ڕۆشنبیری بام لە ڕۆژنـامەیەکی سیاسیشــدا بــن پێویســتە خــوێنەرانی لە تــازەترین هەواڵــی ئەدەبــی و هــونەری بــا خەبەر بکــا ، نەک هەر ئەوەیــش ، دیــاردە تازەکــانیش شــیبکاتەوە و بیانخــاتە بەر تیشــکی لێکــۆڵینەوە و لێــدوان ، واتە چارەســەرکردنی ڕۆژنامەنووســیانەی هەواڵە ئەدەبــی و هــونەری و ڕۆشــنبیرییەکان بەگشتی .

چــونکە بڵاوکــردنەوەی ڕووت و هەروایــی کــاری ئەدەبــی وەکــو شــیعر و چیــرۆک لە ڕۆژنــامەدا و بــایەخ نەدان بە بەدواداچــوونی ڕۆژانەی هەواڵە ڕۆشــــــــــنبیرییەکان و شیکردنەوە و لەسەر نووسینیان بۆ لاپەڕەی

ڕۆشـنبیری کـاری پێکگەیشـتن بـەو ڕەنگـە ناگەیێنێتە ئەنجام.

ئەمەش لەکاتێکدا بووە کە زۆربەی کادیر و ڕۆژنامەنووسـەکانی (برایەتـی) نووسـەر و ئەدیب بوون و ئاگادار بوون لەوە ڕۆژنـامە و گۆڤـــارە عەرەبییەکـــان لاپەڕە ڕۆشـنبیرییەکانییان چـۆن دەخەنە ڕوو ، هەربە نمـوونە ڕۆژنـامەی (الجمهوریـة) و گۆڤاری (الاقلام)ی بەغـدایی و چەنـدانی دی کە لە وڵاتە عەرەبییەکـان دەردەچـوون و دەگەیشتنە کتێبخانەکانی عێراق.

(6) گۆشە و ستوونە بەردەوامەکان

گۆشـەو سـتوون چەشـنێکە لە وتـاری ڕۆژنامەنووسـیی سـەرەتای سـەرهەڵدانی

ڕۆژنامە ، لە قاوخێکی تردا دەبێ و ڕەگەزی بەردەوامی تێدا دەبێ.

دیسان وتاری ڕۆژنامەنووسیی کەم وا ڕێک دەکەوێ نــاوی نووســەرەکەی بەســـەرەوە نەبێ، چەنـدی گۆشـە و سـتوونی بەردەوامە بەتایبەتیش لە ڕۆژنـامەی ڕۆژانە گـەلێ جـار وا ڕێـک دەکـەوێ یـان نـاوی هەر بەسـەرەوە نیـیە ، یـان ئەگەر نـاوی بەسـەرەوەیش بـێ نـاوێکی خـوازراو یـاخود کـورتکراوی پێـوە دەبــێ[23] گۆشــەو ســتوونی بەردەوامــیش ســیمایەکی تــایبەتی بە ڕۆژنــامە دەدەن و

---

(23) زۆرجاریش ناوی تەواوی نووسـەرەکەی بەسـەرەوە دەبـێ بەتـایبەتیش کە نووسـەرەکە بەناوبانـگ بـێ، وەکـو گۆشــەکەی ڕۆژنامەنووســی میســری محمــد حسنین هەیکەل (بصراحة) لە ڕۆژنـامەی (الأهـرام)ی میسری دا!

پــــردی بەیەک بەســــتنەوەی هەردوو بەری ڕۆژنامەو خوێنەر دەبن. شـارەزایان گۆشـەو ســتوونی بەردەوام بە ســەختترین هــونەری نووسینی وتاری ڕۆژنامەنووسی دادەنێن.

ئەم جۆرە وتـارانەیش هەمیشـە لەژێـر یەک ناونیشاندا دەبن ، بەڵام دەکرێ ناونیشـانی لاوەکیشـیان هەبـێ ، بەپێـی ئەو بابەتـانەی ڕۆژنامەنووس قسەیان لەسەر دەکا و لێیـان دەدوێ. ئەو ڕۆژنامەنووســـــەی یـــــان نووســــەرەی[24]، نووســــینی ئەم جــۆرە گۆشـانەی پـێ دەسـپێردرێ ، پـێش هەمـوو

---

(24) هەنــدێ جــار مەرج نیــیە ئەوەی نووســینی گۆشــەیەک یــا ســتوونێکی لە ڕۆژنامەیەکـدا پــێ دەســپێردرێ نووســەری ڕۆژنــامەکە خــۆی بــێ ، دەگونجێ نووسەرێک بێ لە دەرەوەی ڕۆژنامە.

شــــتێک دەبـــێ بەپێـــی ئەو گۆشـــەیەی دەینووسێ (ئەدەبی یان هونەری یا ئابووری یا سیاسـی یـا گشـتی.. هتـد) شـارەزاییەکی تەواوی هەبـێ ، تەنـانەت ئەگەر لەلایەنێـک لەم لایەنانەش بنووسێ ، پێویستە شارەزای لایەنەکـانی تـریش بـێ ، چـونکە بەبـێ شارەزاییەکی وا ستوونی بەردەوام لە ئاستی گۆشەکە دێنێتە خوارەوە.

بـــابەت زۆرە ، ژیـــان هەمـــووی بـــابەتە بەتـــایبەتیش بـــۆ ستوونوسـسـێکی ڕۆژانە، نووسـەر بەپێـی ئاسـتی ڕۆشـنبیری خـۆی دەتـوانێ کەم بـایەخ و بایەخـدار لێـک جیـا بکاتەوە. لە شێوازی نووسینیشدا نووسـەری (گۆشـە) یـا (سـتوونی بەردەوام) هەمیشـە ئەو شـێوە نووسـینە هەڵـدەبژێری کە لەگەڵ

ناوەرۆکی بابەتەکەدا تێک دەکاتەوە بێگومان دارشـــتنی ئەو شــێوەیەی بەنـــدە بە ڕادەی ڕۆشنبیری و قەڵەمڕەوانی نووسەرەکەوە.

زۆر نووســـەری ئەم جــۆرە هــونەرە واتە (ستوونی ڕۆژنامەنووسی) بەهێزی دارشتن و سەرکەوتووییان لە هەڵبژاردنی بابەتەکانیان بــــایەخێکی ئەوتۆیـــــان بە گۆشـــــە و ســــتوونەکانیان داوە کە گەیانــــدوویانەتە ئاستی وتارێکی چڕی ڕۆژنامەنووسـیی ، یا هەنــدێ جــار پــارچەیەکی ئەدەبــی ، بەڵام زۆریشـــیان بەهــۆی پەلەیـــی نووســـین و سنوورداری ڕۆشـنبیریان و دەسـتکورتیان لە هەڵبژاردنــــی بابەتەکانیـــــان ، نەک هەر گۆشەکانیان کوشـتووە ، بەڵکـو هەنـدێکیان ڕۆژنامەکەشــــیان بە پەنــــد بــــردووە و

نووســـینەکانیان تەنهـــا سەفســـەتەی بـــێ ناوەرۆک بووە و هیچی تر [25].

(برایەتـــی) وەک ڕۆژنـــامەیەکی ڕۆژانە بە زمانی کـوردی و یەکەمـین تـاقیکردنەوە لەم بـوارەدا و لەچـاو قەوارەی خـۆی دەتـوانین بڵێـین ببـوو بە (گۆشـەخانە!! [26] تەنـانەت ئەو گۆشانەیش کە زیاتر وەختێ بە حەفتانە

(25) ڕاســتی ئەم مەســەلەیە گەڕانەوەیەکــی تــایبەتی دەوێ لە لێکــۆڵینەوەیەکی ســـەربەخۆدا کە زیـــاتر تیشـک بخـاتە سـەر ئەم هـونەرە لە ڕۆژنـامەگەریی کوردیدا. (بڕوانە نەژاد عزیـز سـورمێ ڕوژنامەگـەریی کوردی ، چەنـد سـەرەقەڵەمێک لـەبارەی تـەکنیک و هونەرەکانی چ2 2006 لاپەڕە 123 .

(26) برایەتـــی بە قەوارەی تابلۆیـــد و تەنیـــا بە (8) لاپەڕە (14) گۆشە و ستوونی تێدایە!!!

دەردەچـــــوو بـــــڵاوی دەکـــــــردنەوە، گواســـترابوونەوە بـــۆی کە بە بـــڕوای مـــن ڕۆژنـــامەیەکی وەک (برایەتـــی) بەرگەی ئەو هەمـــوو گۆشـــانە نـــاگرێ و هەناسەســـواری و بێن تەنگی بە لاپەڕەکانەوە دیـارە ، چـونکە دیـــارە ئەم گۆشـــە و ســـتوونانە هەمیشـــە لەســـــەر حیســـــابی وتـــــار و ڕیپۆرتـــــاژی ڕۆژنامەنووسیی دیکەدا دەبن[27].

بەمجـۆرە گۆشـەو سـتوونە بەردەوامەکـانی (برایەتـــی) لەوە دەرچـــوو بـــوون گۆشـــە و ســتوون بــن ، بەڵکــو ببــوون بە دیــاردەیەک

(27) هێرشی ڕاگەیاندنی نێوان ڕۆژنـامەی (التـآخی) و (طریق الشعب) کـاری کردبـووە سـەر نـاوەرۆکی ئەم گۆشـــانەیش ، تەنـــانەت هەنـــدێکیان هەر بـــۆ ئەم مەبەستە تەرخان بوون!؟.

بۆی ، بەڵام لەبەر ئەو هۆیانەی لە سەرەوە باسمان کردن دیاردەیەکی پاشڤەبڕ و سلبی..

ئەگەرچی هەندێکیان پێویستیش بووبن ، وەکو گۆشەی (ڕۆژباش) لە لاپەڕە (1)دا و گۆشەی (جیهانێکی سەیر) لە لاپەڕە (6) ، کە دەبووایە لە لاپەڕە (8) بووایە و خەڵکی کوردستان داوا دەکەن لە لاپەڕە (4) و یەک دوانێکی تر.

لە ڕووی ناوەرۆکیشەوە ، زۆربەی ئەو گۆشانە لە هەڵبژاردنی بابەتەکاندا سەرکەوتنێکیان پێوە دیار نییە ، تەنها بریتین لە ڕیزکردنی وشە و دەستەواژە و هیچی تر ، هەندێ لەو گۆشانە شێوازی دەربڕینی دەستەواژەکان ناوەرۆکی پێداون

وەکـو (**پەنـجەرەی خـۆر**) و (**بزمارێـک**) و (**ڕایەک**) و .. تاد..

وەکی دی گۆشەی تری هەیە ، چونکە هەر جـــارەی نووســـەرێک نووســــیویەتی بەرچاوترن و هێزێکیان پێوە دیارە ، لێـرەدا دێیــنەوە ســەرئەوەی بڵێــین لە نووســینی گۆشـــە یـــا ســـتوونێکی بەردەوام لە ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەدا کارێکی ئاسان نیـیە و بە هەموو نووسەرێک بەڕێوە ناچێ ، چونکە بەردەوامــی نووســین لە پـاڵ ڕۆشــنبیری و ئاگاداربیەکی چاکی نووسەر بەدواداچوونێکی بەردەوامی نووسەرەکەیشی دەوێ ، ئەمەیش وەک دەیبینـــین لە زۆربەی نووســـەری گۆشـــەکانی (برایەتـــی)دا بەدی نـــاکرێ ، بەتایبەتیش ئەگەر بزانین زۆربەیـان کاریـان لە ڕۆژنـــامەی تریشــدا دەکـرد و ئەو بــوارە

لەبارەیان نەبوو شتێک بخەنە ڕوو لە ئاستی هەل و مەرجی کاتی خۆی بێ. یان یەکێک لە گۆشەکان بوو بێ بە نیشانەیەکی دیار بۆی وەکو لە ڕۆژنامەگەریی ئەو دەوروبەرانەدا هەبووە ، بەتایبەتیش ڕۆژنامەگەریی عەرەبی.

(7) کەلەپوور و مێژوو

دابەشکردنی لاپەڕەکانی (برایەتی) وا دیار نییە بەپێی پرۆگرامێکی تایبەتی بووبێ ، چونکە ئەگەر وابووایە ، دەبووایە لانی کەم ئەگەر حەفتەی جارێکیش بێ لاپەڕەیەکی تایبەتی بۆ کەلەپوور و مێژووی کوردی تەرخان کردبووایە ، چونکە جگە لەوەی مێژووی کورد لە ڕووی بڵاوبوونەوەی لە

ڕۆژنـامەگەریی کـوردی دا سـەبارەت بە زۆر ئەگەران هەژارە و لە ئاسـتی پێویسـتدا نەبـووە ، خسـتنەڕووی لایەنەکـانی ئەو مێـژووە و لێکـۆڵینەوە و لێدوانیشـی لە (برایەتی)دا بواری زیـاتر و هەلـومەرجی بـۆ ڕەخساوتر بوو بەو هۆیەی زمانحاڵی حزبێـک بوو نوێنەری شۆڕشی کوردستان بوو .

دیسان بەوەی کوردستان لانکـەی یەکەمـین شارسـتانییەتی ئـادەمزاد بـووە تەنـانەت لە چاخەکانی پێش مێژووشدا دەورێکی گرنگـی هەبـووە لە بنیاتنـانی شارسـتانییەتی مرۆڤـایەتی دا ، شـوێنەواری هەمـوو چاخەکانیشـی تێـدا مـاوە کە بەداخەوە (برایەتی) لە ڕیپۆرتاژێکی ڕۆژنامەنووسیشدا باسی نەکردوون.

تەواوی ئەو بـــــابەتە مێژوویيـــــانەی لەو ماوەیەدا (برایەتی) ڕۆژانە بڵاوی کـردبێتەوە تەنیا دوو وتارە [28] ، کە یەکێکیان وتارێکی ڕۆژنامەنووسیی سەرپێییە و هیچیتر [29].

---

(28) بڕوانە ژمارە (6) ل3 و ژمارە (9) ل3.

(29) بڕوانە ژمارە (26) ل8.

(8) ڕێنووسی کوردی لە (برایەتی)دا
(ئەو گرفتەی ئێستاش هەر ماوە)

زمـــانی ڕۆژنامەنووســـیی کـــوردی ، لە دوا دواکـــانی ســـاڵانی پەنجـــاوە گۆڕانکـــارییەکی هەستپێکراوی بەخۆیەوە دیوە: ئێمە لێرەدا ئەگەر پێویستیش بێ ناتوانین لە ڕێگای ئەو (27) ژمـــارەیەدا بەجیـــا باســـی زمـــانی ڕۆژنامەنووســـیی کـــوردی بکەیـــن ، چـــونکە ئاشکرایە کە (برایەتی)یش هەر لە تەوەرەی ئەو زمـــانەدا بـــووە کە ڕۆژنـــامە و گۆڤـــارە کوردییەکـــانی دیـــکەی ئەوســـا لەســـەری ڕۆیشـــتوون و پەیڕەویـــان کـــردووە ، وەک ئاشکرایشە کە گۆڕان و پەرەسەندنی زمـانی ڕۆژنامەنووســـــیی بەنـــــدە بە گـــــۆڕان و پەرەســـــەندنی کـــــۆمەڵ خـــــۆیەوە و لە

وەچەیەکەوە بـــــۆ ئەوی دی.. ئەمەش بە ڕۆژێک و دوان پێک نایێ.. بۆیە لەم ڕووەوە ئەم باسە لێکۆڵینەوەیەکی تـایبەتی دەوێ ، چـونکە ڕۆژنـامە ئەگەرچـی زمـانی خـۆی لە کۆمەڵەوە وەردەگرێ و بەپێـی پەرەسـەندنی کـــۆمەڵیش گەشـــە دەکـــا ، هـــۆیەکی کاریگەریشــە لە بڵاوکـردنەوە و چەسـپاندنی لەنێو کۆمەڵدا..

ئێمە لێرەدا زیاتر باسـی ڕێنـووس دەکەیـن لە (برایەتی)دا :

لەبەر زۆر هـۆ ، خـوێنەری کـورد بەگشـتی پاشاگەردانییەک لەڕێنووسی تێـدا دەبینـێ ، (هەر تیـرەو لە کەنـداڵێکە) هەر کەسـێ بە کەیفی خۆی دەنووسێ.. ڕۆژنامەکـانیش بـێ ئەوەی بەرنامەیـــەکیان لەمەدا لەبەرچـــاو گرتبێ ، یا بەلانی کەمەوە لەنێـو ڕۆژنامەکـە

خۆیدا هەوڵی یەکخستنی ڕێنووسیان دابــێ ، بڵاویان کردووەتەوە، کە (برایەتی)یشــی لــێ هەڵناوێردرێ.

(برایەتی) جـگە لەوەی بـایەخی بەم لایەنە نەداوە ، لە زۆر ژمارە و وتاریشدا گرنگی بە دانــانی ســەر و بـۆریش نەداوە ، لەکاتێکـدا بـڕوا نـاکەم چاپخـانەی ئەوتـۆ نەبـووبێ ئەم کارەی پێ بکرێ.. جـا چـونکە ئـێمە بەوەی بە پیتــی عەرەبـی ناسـراوە دەنووسـین[30] ، بـــۆیە دانـــــانی ســـــەروبۆر جـــــگە لەوەی زمانەکەمان لە دەربڕینی ڕاستی خۆی نزیـک

---

(30) لە ڕێککەوتننامەی 11ی ئاداری 1970دا هاتووە کە زمــانی کــوردی ، زمــانی ڕەســـمی دەبێــت لە کوردســتان ، بەڵام ((بە نووســینی ئێســتای)) واتە بەو پیتەی عەرەبییش پێی دەنووسن!

دەکـــــاتەوە ، بەهـــــاییێکی جوانیشـــــی پێدەبەخشـــێ و ئادگـــارێکی تایبەتیشـــی دەداتێ .

ئیتـــر (برایەتـــی)یش وەک ڕۆژنـــامە و گۆڤارەکـــانی تـــری ئەوســـا ، هەمـــان پاشـــاگەردانی تێـدایە و هەر نووســـەرەی بە ڕێنووســـــی پەســـــندکراوی خـــــۆی نووسیویەتی [31] .

(31) هەرچەنـــدە لە دوا دواکـــانی ســـاڵی 1988دا دەستەی کورد لە کۆڕی زانیاری عێراق سـیمینارێکی بـــۆ ئەم مەبەســـتە ڕێکخســـت و نامیلکەیەکیشـــی لەمبـارەیەوە بڵاوکـردەوە کە پێشـنیازی یەکخسـتنی ڕێنووسـی تێـدا خرابـووە ڕوو.. بەڵام هـیچ کـام لە ڕۆژنـامە و گۆڤـار و چاپکراوەکـانی دیـکە لەسـەری نەڕۆیشتن و گوێیان پێ نەدا!!

لە خاڵبەندیشـدا بەڕێـوەبەری لاپەڕەکـان بەتەنیـا خوێنـدنەوەیەکی وتـار و بابەتەکـان دەیـانتوانی چارەسـەری بـکەن ، سـەیر دەکەیـن چارەسـەریان نەکـراوە و ڕسـتە و دەسـتەواژەی زۆر لە وتـار و هەواڵەکـان تـێکەڵ بـوون ، بەڕادەیەک زۆریـان لە مانـاو مەبەست دوورکەوتوونەتەوە..

ناچـارین لێرەشـدا دووبـارەی بکەیـنەوە ، دەرکردنی ڕۆژنـامەیەکی ڕۆژانە بە کـوردی ، بەتایبەتیش کە یەکەم تاقیکردنەوە بێ پێش هەمـوو شـتێک پێویسـتی بە کـادری ڕۆژنامەنووسـییە ، چـونکە تـاقیکردنەوەی دەرکردنـی ڕۆژنـامەی حەفتـانە و مانگـانە و هیتر هەرگیز بەس نییە بـۆ ئەوەی کە ئـێمە دەتـوانین بە هەمـان گـوڕ و جـۆش ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەیش دەربچوێنین..

(9) لاپەڕەی وەرزش و لاوان

لە سەیریش سەیرترە.. ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەی کوردی ڕۆژی ئەگەر چەند ستوونێکیش بێ بۆ وەرزش تەرخان نەکا.. لەکاتێکدا زمانحاڵی حزبێک بێ و هۆیەکی سەرەکی ڕاگەیاندنی.

وەرزش لە ڕۆژنامەگەریی هەموو دنیادا بێجگە لەوەی ڕۆژنامە و گۆڤار و دەوریاتی تایبەتی خۆی هەیە ، لە ڕۆژنامە سیاسییەکانیشدا بایەخی بەرچاوی خۆی پێ دەدرێ..

دیسان دەبووایە بوونی چەندین ڕێکخراوی پیشەیی لە کوردستان دا وەکو قوتابیان و

لاوان و ئافرەتـــان و.. هتـــد[32]، ببـــووایە بەهـۆی ئەوەی ڕۆژێ نیـو لاپـەڕە بـۆ وەرزش دابنرێ..

لە تەواوی ئەو (27) ژمـــــــــارەیەدا ، لە وتارێـک بتـرازێ کە بەنـاوی (کوردسـتان و وەرزش)[33]، کە ئەویـش زیـاتر وتارێکــە ، هەواڵێک یاخود ڕیپۆرتاژێکی وەرزشی ناوخۆ یا دەرەوە بڵاونەکراوەتەوە!!

بەم جۆرە جارێکی تر دێینەوە سەر ئەوەی بڵێـین کە دەرچـوونی (برایەتـی) بـا وەکـو

---

(32) ئێستاش لەگەڵدا بێ خەڵکانێ هەن ڕۆژنامە تەنیا بەمەبەستی لاپەڕەی وەرزش دەکڕن.

(33) بڕوانە ژمارە (22) ل8.

دەسپێشخەرییێکی بەجێش بوو بێ ، بەڵام بە درەنگەوە بوو ، لە کاتێکدا بوو زەمینەیـەکی لـەو ڕەنگـەی پـڕ بـە پێسـتی ئەزموونەکـە نەبوو..

بۆیە دەبینی هەروایی و بێ پلانی بێسەر و بەرییەکی ئاشکرای پێوە دیارە..

(10) ڕیکلام وجارڕدانی بازرگانی و خزمەتگوزاری تر لە (برایەتی) ڕۆژانەدا

ڕاسـتە ڕۆژنـامە کە جـاڕ بـۆ شـمەکێکی بازرگانی لێ دەدا یا ڕیکلامی بۆ دەکـا ، یـا ڕاگەیانـدنێک بـۆ دەوڵەت یـا کۆمپانیـایەک بڵاودەکـاتەوە، جـگە لەوە وەک خزمەتگـوزارییەک وایە کە پێشکەشـی

خـوێنەری دەکـا ، بـۆ خۆیشـی شـتێکی پـێ دەبـــڕێ ، تەنـــانەت هەنـــدێ ڕۆژنـــامە، هەر بەهـــۆی ڕیکـــلام وجـــاڕدان و ڕاگەیانـــدنی بازرگـــانییەوە بەردەوام بوونیـــان مســـۆگەر دەکەن.

بەڵام لەگەڵ ئەوەشـــدا هەمـــوو شـــتێک بەخـوێ ، خـوێیش بە مەننـا ، ئەوە ئەگەر چـاو لە هـونەری بڵاوکـردنەوەی ئاگـاداری و ڕاگەیانـــــدنی بازرگـــــانییش بپۆشـــــین کە (برایەتـــی) ڕەمەکـــی و هەروایـــی بـــڵاوی کـــردوونەتەوە و زۆربەشـــیان ڕاگەیانـــدنی دەوڵەتن.

هەرچەنـدە مـن لەگەڵ ئەوەدا نـیم ڕۆژنـامە ئاگـــاداری و ڕاگەیانـــدنی بازرگـــانی هەر بە دوایـی بڵاونەکـاتەوە.. بەڵام ئەگەر ڕۆژنـامە کە وا باوە لەژێر پاڵەپەستۆ و فشاری کەم

داهـاتی دا پەنـا بـۆ ڕیکـلام و ڕاگەیانـدن و جارڕلێـدان دەبـا ، پـێم وانیـیە (برایەتـی) ئەوەنـدە ناچـار بـوو بـێ کە هەر ژمـارەی لاپەڕەیەک تا لاپەڕە و نیـوێکی بـۆ تەرخـان بکـات[34]، بەتـایبەتیش ئاگـاداری دەوڵەت بـن، کـە لـە هەموویشـی وێرانتـر هـیچ هونەرێکیشـی لە بڵاوکـردنەوەدا بەکـار نەهێنـابێ خـوێنەر بەلای خۆیـدا ڕابکێشـێ و تەنیا بە مەبەستی دەستخستنی دەرامەتێـک بووە و هیچی تر!!

---

(34) (برایەتی) لەو (27) ژمارەیەی دا (88) ئاگاداری و ڕیکلامـی بڵاوکـردووەتەوە ،بـە گـوێرەی قەوارە و ژمـارەی لاپەڕەکـانی (برایەتـی) و ژمـارەی ئاگاداریەکان زۆرە !

بڵاوکـــردنەوەی ئەم جـــۆرە ڕیکـــلام و(بـــۆ زانین) و ئاگاداریانەش بێگومان جێی بابەتی دیکەی پێویستی گرتووە و لە هەمانکاتیشدا چونکـە ڕەمـەکی ، بـێ بـەکارهێنانی هـیچ هونـــەرێکی دەرهێنـــان و دیـــزاین بێنـــی ڕۆژنامەکەی تەنگ کردووە.

مـــن وای نـــابینم (برایەتـــی) ئەگەر ئەو ئیعلانـــانەی بڵاونەکردبـــانەوە نەیـــدەتوانی دەربچـێ ، چـونکە بەلای کەمەوە دەتـوانرێ بە بەشێکی بـودجەی بـۆ (التـآخی) دادەنـرا پـڕ بکـرێتەوە ، دیسـان شـایەد ئەگەر هەر سووریش بـوو لە بڵاوکـردنەوەی ئاگـاداری ، دەبووایە لە شێوەیەکی هـونەری دا بـووان ، کە بڵاوکردنەوەی (ئاگاداری) و (جاڕلێـدان) هـــونەرێکە ئێســـتا لە زۆربەی بەشـــەکانی ڕاگەیاندن لە دانشگاکاندا دەخوێندرێ.

(برایەتی) کە ئەو ئاگادارییە دەوڵەتییانەی بڵاوکـردووەتەوە ، دەبـووایە بیـر لە هەنـدێ لایەنی تریش بکاتەوە کە دەڕژێنەوە نـاو ئەو خزمەتگـــوزارییە خۆڕاییـــانەی ڕۆژنـــامە پێشکەشـی خـوێنەری دەکـا ، بە نمـوونە بڵاوکـردنەوەی بەرنامەکـانی ڕادیـۆی کـوردی بەغـدا ، یـاخود تەلەڤزیـۆنی کەرکـووک یـا دەرمانخـــانە ئێشـــکگرەکان لە شـــارەکانی کوردسـتان ، یـا هەر لایەنێکـی تـر خـوێنەر پێویســتی پێیەتـــی، بەتـــایبەتیش کە بـــۆ خوێنەری کورد ئەمە یەکەمـین تـاقیکردنەوە بوو ، ڕۆژانە ڕۆژنامەی (هەواڵ)ی بە زمـانی خۆی هەبێ.

دیســان پێشــکەش کردنــی ئەم جــۆرە خزمەتگوزارییـانە کەسـایەتییەک بە ڕۆژنـامە دەدا و هیچـی وایـش لە ڕووپەڕی ڕۆژنـامە

نـــاگرێ و خـــوێنەر زیـــاتر بەلای خۆیـــدا ڕادەکێشێ.. چونکە ڕۆژنـامە هەر ئەوە نـیـیە کۆمەڵێـــک وتـــار و بـــابەتی ئەدەبـــی بڵاوبکاتەوەو بەس/ ڕۆژنـامە هەمـوو تـوێژ و چینەکانی کـۆمەڵ دەیخوێننـەوە.. پێویستە بابەتەکـــــــانی بە چارەســـــــەکردنێکی ڕۆژنامەنووسیانەوە بڵاوبکاتەوە.

بەداخەوە (برایەتـــی) ئەم لایەنانەیشـــی بەگشتی فەرامۆش کردووە!

(11) لاپەڕەی هەمەڕەنگ

لاپەڕەی هەمەڕەنگ ، یا بڵێین دوا لاپەڕەی ڕۆژنامە کە کراوە بە عادەت ببێ بە لاپەڕەی هەمەڕەنـــگ و بـــابەتی هەمەچەشـــنی تـــا

ڕادەیەک کورتی تێدایە ، بە جۆرێک لە زۆر ڕۆژنـامەدا بە دەگـمەن نەبـێ هـیچ بابەتێـک بەبێ وێنە یاخود قەڵەمکێش بڵاوناکرێتەوە.. هەرچەنـدە هەمـوو ڕۆژنـامەیەکیش پەیـڕەوی ئەوە ناکـــا دوا لاپەڕە بکـــا بە لاپەڕەی هەمەڕەنگ بەنموونە ، ڕۆژنامەکانی کوێـت و لوبنـان سـەیر دەکەیـن دوا لاپەڕە دەکەن بە لاپەڕەی پاشماوە لە پاڵ هەندێ ئاگـاداری و یەک دوو هەواڵی بێ وێـنە یـاخود وێـنەدار.. یـا ڕۆژنامەکـانی ئێـران وەکـو (کیهـان) و (اطلاعــات) کە دوا لاپەڕەیــان بە هەواڵ و ئاگاداری و ڕیکلامی بازرگانی پڕدەکەنەوە..

چەندی ڕۆژنامەکانی عێراقە بە پـێچەوانەوە دوالاپەڕەیـان هەمیشـە کـردووە بە لاپەڕەی هەمەڕەنــگ و بــابەتی هەمەچەشــنی تێــدا

بڵاودەکەنەوە، لە پـاڵ ئەوەی گۆشـەیەک یـا دوو گۆشەی بەردەوامیشی تێدایە.

زۆربەی ڕۆژنامە کوردییەکانی عێـراقیش تـا ئێستا هەر هەمان شێوازیان پەیـڕەو کـردووە کە ڕۆژنـامە عەرەبییەکـانی عێـراق پەیـڕەوی دەکەن.

بـۆیە دەبینـین زۆربەی زۆری خـوێنەرانی کاتی خوێندنەوە لە دوا لاپەڕەوە پێدا دێن!.

لامـوایە هەروایـش پەسـندترە ، دوا لاپەڕە هەمەڕەنگ بێ .

لەم ڕووەوە دوالاپەڕەی (برایەتـــــــی) لە هەمـــوو لاپەڕەکـــانی دیــکەی ڕێــک تــر و بەرچـــاوترە ، تەنـــانەت وەک دەرهێنـــانی هـــونەریش ، هەڵـــدانەوەییێکی خێـــرای ئەو (27) ژمـــارەیە ئەوەمـــان بـــۆ دەردەخـــا: زۆربەی زۆری بابەتەکـانی دوالاپەڕە بـابەتی

پـــڕ بە پێســـتن ، تەنـــانەت ئەو گۆشـــە بەردەوامانەی کەوتوونەتە ئەم لاپەڕەیەش لە گۆشەکانی دیکەی (برایەتی) بەهێزترن.

لە ڕووی هەمەڕەنگی بابەتەکانیش هەر بەو جۆرە ، لە ڕیپۆرتاژی لێوەشـاوەوە بگـرە تـا هەواڵ و بیری ڕاگوزاری و شیعری خۆماڵی و وەرگێــڕدراو و هــونەر و تەنــانەت هێنــدی کورتە لێکۆڵینەوەیش.

ئەمەش شتێکی ئاسـاییە ئەگەر بـزانین ئەم لاپەڕەیە بەر لە هەمــوو لاپەڕەکــانی تــری ڕۆژنـــامە دەخوێنـــدرێتەوە و لە گرنگـــی و بایەخیشـــــدا دوای لاپەڕەی یەکەم دێـــــت بەتایبەتیش لە ڕووی دەرهێنانی هـونەرییەوە ، بەڕادەیەک گەیشتووە بەوەی ڕۆژنامە هەیە تەرویســـکەی تیـــا دووبـــارە دەکـــاتەوە ، ئەگەرچـی بچـووکتریش بـێ لە تەرویســەی

لاپەڕەی یەکەم ، وەکـــی دی هـــی تـــر هەیە تەنها نـاوی ڕۆژنـامەکە دووبـارە دەکـاتەوە ، بەڵام نەختێک بچووکتر.

چاپ و دەرهێنانی هونەری

جـۆری چـاپ هەمیشـە کـار دەکـاتە سـەر دەرهێنـانی هـونەریی ڕۆژنـامە، جـگە لەوەی کـــاری بەســـەر ژمـــارەی لە چاپدانیشـــەوە هەیە[35] ، نەک هەر ئەوەش ، بەڵکـــــــو

(35) چاپخانە پێشـکەوتووەکان بەتـایبەتی (ئۆفسـێت) توانای لە چاپدانی دەیان هەزار دانەیان هەیە.

پێشکەوتنی ڕۆژنامە هەمیشە بە پێشکەوتنی چاپخانەوە بەند بووە.

بە کورتی: ئەگەر چاپی ڕۆنیو و فۆتۆکۆپی لێ دەرکەین کە لێرەدا مەبەست نییە[36]، سێ جۆر یا ڕێگای چاپ هەیە:

یەکەم: **چاپی دەستچین**، کە ئەمڕۆ بە دواکەوتووترین ڕێگای چاپ دەژمێردرێ، زۆر بە بەرتەسکییەوە بەکاردەهێنرێ.

دووەم: **چاپ بە (لاینۆ) یا (ئەنتەر) تایپ** کە ئێستاش لەگەڵ دا بێ بەکار دەبرێ.

---

(36) چونکە ئەم جۆرە چاپخانانە هەمیشە لە ڕووی ناچارییەوە بۆ لە چاپدانی ڕۆژنامە یان دەوریاتی تر بەکاردێن، بەتایبەتیش حزبە سیاسییەکان کە ئەدەبیاتی خۆیانی پێ لە چاپ دەدەن بەوەی گواستنەوە و بەکارهێنانی ئاسانترە.

سـێیەم: **چـاپی ئەلیکترۆنـی**: کە پێشکەوتووترین ڕێگای چاپە [37].

(برایەتـی): قەوارەی (تابلۆید)ـە و بە ئەنتەرتایـپ بابەتەکـانی ڕیزکـراوە و بە (لێتەرپـرێس) چـاپ کـراوە.. ئەم جـۆرە چاپەیش باوەکو نەگاتە چاپی ئوفسێت و چنینـی ئەلیکترۆنـی ، بەڵام بێگومـان لە چنینی دەستی پێشکەوتووترە ، لەم جۆرە چـاپەدا دەرهێـنەری هـونەری ، ئەو

(37) بۆ ڕێڕوونی زیاتر بڕوانە: نەژاد عزیز سورمێ/ پـڕۆژەیەک بـۆ دەرکردنـی ڕۆژنـامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی/ گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ) ژمـارە (112) بەغدا، کانوونی یەکەمی 1986.

ئـــازادییەی نـــابێ لە ڕاپەڕانـــدنی ئـــیش و کارەکانی وەک ئەوەی لە ڕێگای بە ئوفسێت چاپکردن دا دەیبێ[38].

چونکە قاڵبی پیتەکان سنووردارن و دوای چنینـــــیش دەســـــکاری نــــاکرێ و لە پێداچوونەوەو هەڵەچنی و ڕاستکردنەوەیشدا چارەسەرکردنی سەخت دەبێ.

لە ڕووی بڵاوکـــردنەوەی وێـــنە و دانـــانی تایپۆگرافیـا و هۆیەکـانی جوانکـاری تریشـدا دەرهێنەر ئەو ئـازادییەی نیـیە کە لە چـاپی ئوفســـێتدا هەیەتـــی[39] ، ئەوە بـــێجگە لە

(38) هەر ئەو سەرچاوەی سەرەوە.

(39) جۆری چاپ کار لە مانشێت و ناونیشان و تـایتڵە سەرەکی و لاوەکییەکانیش دەکا.

مـاوەی ڕاپەڕانـدن و لە چاپـدانی ڕۆژنـامەکە کە لە چــاپی ئوفســـێت دا زۆر کەمتـــرە و پاک و خاوێنی چاپیش لەملاوە بوەستێ.

ڕاســتی ئەوکــاتەی (برایەتی)یشــی تێــدا دەرچوو چنینـی ئەلیکترۆنـی هەر نەهـاتبووە عێـراق و چـاپی ئوفسـێتیش بەو بەربڵاویـیە نەبوو کە ئێستا هەیە.

بۆیە ئێمە لەمە بەدوا کە باسی دەرهێنـانی هــونەری لە (برایەتــی) دا دەکەیــن دەبــێ ئەمەمان لەبەرچاو بێ..

مەبەســـت لە (دەرهێنــانی هـــونەری) : دەرخستنی ئەو بابەت و نووسینانەیە لەسەر ڕووپەڕی ڕۆژنــــامەدا لەلایەن بەڕێوەبــــەری هونــەری یــا هونەرکــارانی ڕۆژنامەکــەوە کە

دەستەی نووسەران پێشتر بڕیاری بڵاوبوونەوەیان داوە.

دەرهێنانی هونەریش بە دەوری خۆی بەندە بە سیاسەتی ڕۆژنامەکەوە ، مەبەستیش لە سیاسەتی ڕۆژنامە وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارەیە کە ڕۆژنامە چی بڵاودەکاتەوە و ئەوەی بڵاویشی دەکاتەوە چۆنی بڵاودەکاتەوە[(40)]، لە جۆری هەڵبژاردنی شوێنی بابەتەکانەوە بگرە تا قەوارەی پیتەکان و دەرخستنی بابەتێک کە سەرنووسەر یا بەرپرسیاری ڕۆژنامە پێی وابێ دەرخستنی پێویستە..

---

(40) بڕوانە تۆماس بیری/ الصحافة اليوم/ ل257.

دیســـان زۆر ئەگەریــش هەن کـــار دەکەنە سەر دەرهێنانی ڕۆژنامە، لەوانە وەک وتمـان سیاسەتی ڕۆژنامە و سرووشتی چـاپکراوەکە خـۆی و چـۆنیەتی چـاپ و ڕادەی شـارەزایی دەرهێنـەر و هونەرکارەکانی تەنـانەت جـۆری ئەو کاغەزەی ڕۆژنامە بەکاری دەهێنێ[41].

لە حەقیقەتیشدا ڕۆژنـامەگەریی عەرەبـی لە عێراق دا ، لەبەر گەلێک هۆ کاری کردووەتە سەر سیاسـەتی دەرهێنـان لە ڕۆژنـامەگەریی کوردیدا.

---

(41) لە ڕووی کـاغەزەوە ســەیر دەکەیــن (برایەتـــی) جـــۆرێکی تەخلیـــدی بەکارهێنـــاوە ، ئەمەش لەوەدا دەردەکەوێ کە ئێســـتا لاپەڕەکـــانی هەڵـــدەدەینەوە هەڵـــدەوەرێ.. بێگومـــان جـــۆری کـــاغەز کـــار لە دەرخســتن و دەرنەخســتنی دەرهێنــانی هــونەری دا دەکات.

لەمبـــــارەیەوە (برایەتـــــی)یش لە ڕووی دەرهێنـانەوە سیاسـەتێکی تـایبەت بە خـۆی نەبووە ، ئەگەرچـی لە هەڵبژاردنـی بـابەت و دەرخســتن و دەرنەخســتنی بابەتێـک ئەگەر پابەنـدیش بـوو بـێ زیـاتر بە (التـآخی)یەوە بووە .

(برایەتـــی لە بڵاوکـــردنەوەی بابەتەکانـــدا سیستەمی (ستوونی) بەکارهێناوە ، کە ئەم سیستەمەیش لـەم چەشـنە چاپـەدا وێـنە و تایتڵ و بابەتەکان وەک پێویست دەرناخـا ، لەگەڵ ئەوەشدا دەبینـین لە هەنـدێ ژمـارەدا هەوڵـــی داوە لەبەکارهێنـــانی سیســـتەمی (ئاسۆییش) نزیک بێتەوە .

لە بەکارهێنـــــــــــانی خەت و قەوارەی پیتەکانیشــــدا لە تـــــایتڵە ســــەرەکی و لاوەکییەکانیـــدا ، (برایەتـــی) خەتیشـــی

بەکارهێناوە و پیتیش ، بەتـایبەتیش ئەوەی لای ئـێمە بە (بۆڵـد) ناسـراوە کە دەکـاتە قەوارەی (20)ی ڕەش و سـپی[42]، لـە تایتڵی زۆربەی هەواڵەکاندا بەکارهێناوە.

دیسـان هەر بەهـۆی پەیڕەوکردنـی سیستەمی ستوونییەوە (برایەتـی) مانشـێتی

---

(42) خـۆی ڕاسـتییەکەی (پۆینـت- point)ـە نەک (بۆڵـد) ، ئەمەش زاراوەیەکە بەگشـتی بە پێـوەر و قەبـارەی پیتـی چـاپ دەگـوترێ نەک جـۆرێکی تایبەتی، بـۆ نمـوونە پیتـی چاپخـانە لە گەورەیـی و بچووکی دا پێوەر و قەبارەی جیاجیایان هەیە ، واتە پۆینتی جیا جیایان هەیە.. لەوانە (14 , 16 , 18 , 20)ی ڕەش و سپی کەوا بزانم هەر ئەو (20)یشـە ئـێمە پێـی دەڵێـین بۆڵـد. (بـڕوانە/ نەژاد عزیـز سـورمێ/ پـڕۆژەیەک بـۆ دەرکردنـی ڕۆژنـامەیەکی ڕۆژانە بە کـوردی ، گۆڤـاری ڕۆشـنبیری نـوێ ، ژ 112/ 1986، ل265).

لاوەکـــی تێـــدا نیـــیە ، مەبەستیشـــمان لە مانشـێتی لاوەکـی دەرهێنـانی ڕسـتەیەک یـا چەنـــد دەســـتەواژەیەک و دەرخســـتنیان لە بابەتێکی دیاریکراودا کە هەندێ جار کـاکڵی بابەتەکەی تێدا کۆدەبێتەوە .

(برایەتـی) کاریکـاتێری هەر تێـدا نیـیە ، وێـنە و قەڵەمکێشـی دیکەیشـی لە لاپەڕەی دوایـی و یەکەم بتـرازێ ئەو بـایەخەی پـێ نەدراوە .

مانشـــێت بە خەت نووووســـراوە ، بەڵام لە چـاو ئەو خەتەی مانشـێتی (التـآخی) پـێ نووسـراوە ئاسـمان و ڕێسـمانە ، وەکـی دی خەتـــی ناونیشـــان و تەرویســـەی وەکـــو ناونیشان و تەرویسەی (التآخی)یە و وا پـێ

دەچــێ هەمـــان خۆشنووســـی (التـــآخی) نووسیبێتی[43].

بەشـێوەیەکی گشـتی (برایەتـی) لە ڕووی دەرهێنانی هونەرییەوە ئەگەرچی لە ئاسـتی ڕۆژنـامە عەرەبـی و کوردییەکـانی ئەوسـادا نەبووبێ ، بەڵام وەک یەکەمین تـاقیکردنەوە لە مێـــژووی ڕۆژنـــامەگەریی کـــوردی دا و هاوکات لەگەڵ هەل ومەرجێکی زۆر تـایبەتی دا کە لە پێشـــەوە باسـمان کـرد و جـۆری

(43) لەوکـاتەدا هونەرمەنـد محمـد زادە خۆشـنووس و دەرهێنەری هونەری (التآخی) بوو.

چـاپەکەی و ڕادەی شـارەزایی کادیرەکـانی ، جێی سەرنج و تێڕامانە.[44]

(44) زۆربەی کادیرو ڕۆژنامەنووسەکانی برایەتی ، وەک هەمـوو کادیرەکـانی دیـکەی ڕۆژنـامە و گۆڤـارە کوردییەکـان لە ڕێگـای ئەدەبەوە بەسـەر کـاری ڕۆژنامەنووسی دا کەوتبوون..

هەرچەنـدە ئەمە بـۆ گۆڤـارێکی مانگـانە یـا ڕۆژنـامەیەکی حەفتـانە لەوانەیە تـا ڕادەیەک ئاسـایی بـێ ، بەڵام پێمـوایە ڕۆژنـامەی ڕۆژانە کەم و زۆر کادیری شـارەزا و تـایبەتی خـۆی دەوێ.. سـەرەڕای ئەوەش کادیرەکـانی برایەتـی ، ئەگەر لە ڕووی ناچـارییەوە بـێ یـا هەر هـۆیەکی تـر ، زۆریـان لە شوێنی دیکەش کاریان دەکرد و کادر و شـارەزاییێکی پیتچنینیشـمان لە چاپخـانەدا نەبـوو کە ئەمەش بە دەوری خـۆی گەلێـک جـار دەرچـوونی ڕۆژنـامەی دواخسـتووە بەهـۆی پێـداچوونەوە و کـاری ڕاستکردنەوە (هەڵەگری) ، کە کرێکـارە عەرەبەکـان لەکاتی چنین دا دەیانکرد..

پەخش و بڵاوکردنەوە

هەرچەنـدی ڕۆژنـامە پێشـکەوتوو بـێ و بە ڕێــک و پێکـــی لە چـــاپ بـــدرێ ، ئەگەر بڵاوکـــردنەوەی تەواو نەبـــێ و لە وەختـــی خۆیـدا نەگـاتە دەسـتی خوێنـەر ئەو پەیـامە ناگەیێنێ لێی چاوەڕوان دەکرێ[45] .

بەشـــــــێوەیەکی گشـــــــتی نەک هەر ڕۆژنامەگەریی ، بەڵکو بەهۆی بێ بـازاڕی و لە ئەنجـــامی دابەشـــکردنی کوردســـتان و بەرزیـــی ڕادەی نەخوێنـــدەواری و جیـــاوازی

(45)بـــڕوانە نەژاد عزیـــز ســـورمێ/ پـــڕۆژەیەک... (ڕۆشنبیری نوێ) ، ژ112 / 1986، ل253.

دیالێکتەکانی زمانەکەمان[46]، چاپکراوی کوردی تریش بڵاوبوونەوە و پەخشکردنیان سەخت و گەلێک جار ئەستەمیشە!

بەڵام دیسان دابەشکردن و بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەی کوردی بەند بووە بە باروزروفی سیاسی کوردستان و کارێکی زۆریشی تێکردووە.

(برایەتی) لە چاو زۆر چاپکراوی دیکەی عێراقی لەبەر ئەو هۆیانەی سەرەوە بازاڕێکی بەرتەسکی هەبووە ، بەڵام بەهۆی زروفی بابەتی ئەوسای عێراق بەگشتی و کورد

---

(46) بڕوانە دکتۆر عزالدین مستەفا رەسووڵ/ حول الصحافة الكردية/ چاپخانەی دار الجاحظ ، بەغدا/ 1973، ل16.

بەتـــايبەتی ، جـــگە لەوەی کە زمانحـــاڵی حـــزبێکیش بـــوو بـــازاڕی لە زۆر ڕۆژنـــامە و چـــاپکراوی تـــری ئێســـتا بەربڵاوتـــر بـــوو ، تەنـــانەت هەنـــدێ جـــار هەر هەمـــان ڕۆژ دەگەیشتە قەزا و ناحیەکانی کوردستانیش ، بـۆ ڕۆژی دوایـیش دەگەیشـتە گونـدەکان کە ئێستا ئاسەواریان نەماوە.. لەلایەکی دیـیەوە هەر بەو هۆیەوە ، هەلی ئەوەی هەبوو بگاتە دەرەوەیـــــــش. بەڵام هەڵەی زەقـــــــی لە بڵاوکردنەوەی برایەتی دا دەکرا ئەوە بوو کە لە هەندێ شـوێن بەخـۆڕایی دابەش دەکـرا ، لەکاتێکدا لە مەڵبـەندی شارەکانی کوردستان دا بەرنەدەکەوت. ئەمن بەخـۆم دابەشـکردنی ڕۆژنـــامە (هەر ڕۆژنـــامەیێ) بەخـــۆڕایی پـــێ هەڵەیە ، چـونکە ئەمە دەبێـتە هـۆی ئەوەی هەمیشـــە بکەوێـــتە دەســـتی خەڵکـــانێ هەر

مەبەستیان نەبێ بیخوێننەوە ، کە هیتریش هەیە بەپێچەوانەوە مەبەستیەتی دەستی بکەوێ و دەستی ناکەوێ. بەگشتی مەسەلەی پەخش و بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامە و چاپکراوی کوردی ، تەنیا بە دامەزراندنی دەزگایەکی تایبەت بە بڵاوکردنەوە لە وێنەی (داری وەتەنی عێراق)یەوە چارەسەر دەکرێ کە هەموو پێداویستێکی بۆ مەیسەر بکرێ ، وەک چۆن بۆ (داری وەتەنی) مەیسەر کرابوو.

ڕوانینی دیماهی

بێگومـــان هەر چەنـــدە ئـــێمە کە هەر ســـەرەبابەتێکی لێکۆڵینەوەکەمـــان بـــۆ شـیکردنەوەی نـاوەرۆک تەرخـان کردبـوو ، ئەگەر چـی بەشـێوەیەکی ناڕاسـتەوخۆیش بووبێت باسی سیاسەت و پەیڕەو کردنی ئەو ڕۆژنامەیەمـــان کـــردووە ، لێرەیشـــدا بە ڕاشـکاوییەوە ئەوە دووپـات دەکەیـنەوە کە (برایەتی) لە بنەڕەتەوە کرابوو بە ڕۆژانە بۆ ئەوەی خزمەتـی ئامـانجی ڕەوای گەلەکەمـان بکات ، پێمـوایە هەروایش دەبـوو ، چـونکە دەوری نیشـــــتمانی (التـــــآخی) وەک ڕۆژنـامەیەکی خـاوەن بیـروڕای سـەربەخۆ و پەیوەسـت بە ئامـانجە ڕەوایەکـانی گەل لای هەمووان ئاشکرایە.. دیارە کە (برایەتی)یش

هەر لە ژمـارە (0)ــەوە دەیەویسـت لەسـەر هەمان ڕێباز بڕوا..

بەڵام بەداخەوە (وەک لە پێشـــــــەوەیش ئاماژەمـان پـێ کـرد) بـارودۆخی ئەوسـا ئەو هەلەی بۆ نەڕەخساند ئەو دەورە ببینێ..

جـــــگە لە تەمەن کورتیشـــــی کە هەر بە سـاوایی (بێگومــان نیشــانە بەو دەورەی) زیندەبەچاڵ کرا. بەڵام (برایەتی)ی ڕۆژانە ، یەکەم هەنگــاو بــوو.. کـۆرپەیەک بــوو بە ژانێکـــی دژوارەوە لە دایــک بــوو ، بێـــدار بوونەوە بوو لە خەوێکی قووڵ کە پێشتر لـە مـــاوەی ئـــەو چـــوار ســـاڵەی هـــەلێکی ڕەخساندبوو و ئێمە نوستبووین.

ئەگەرچـی نەیانهێشـت پـێ بگـرێ ، بـەڵام نەشیان توانی لەباری ببەن..

(برایەتـــی) بە هەمـــوو ئەزمـــوونە تـــاڵ و شـــــیرینەکانییەوە، فێـــری ئەوەی کـــــردین نەبـوون و کەمـی پسـپۆڕی چـاپ و کـادیری ڕۆژنامەنووســـی و بڵاوکـــردنەوە و نەبـــوونی ئارشیفێکی لەبـار و گەلـێ پێداویسـتی تـر ، ببێ بە نیشانە بـۆ لەمەودوای نەخشـەدانانی ڕۆژنامەگەریمـــــــان و لە تـــــــاقیکردنەوەی دەرچـــوونی دا فێـــر ببـــین ڕۆژنـــامەیەکی ڕۆژانەی کوردی ئەگەر دەربچـێ پێویسـتە لە کوردستان دەربچێ. دەبـووایە (برایەتـی) لە کوردستان دەربچووبووایە..

لەگەڵ هەمـــوو ئەمانەیشـــدا (برایەتـــی) نیشانەیەکی دیارە لە مێژووی ڕۆژنـامەگەریی کوردیـــدا ، بەوەی (یەکەمـــین ڕۆژنـــامەی ڕۆژانەیە) ، ئەو نیشـــانەیەی جێـــی داخە بە

درەنـــگەوە و لە زەمینەیەکـــی ڕۆچـــوودا داکوترا[*] .

(*) 1) ئەم باســـە لەکوڕێکـــدا کەلەلایەن یەکێتـــی نووســـەرانی کوردســـتان/ ڕێکخـــرا بـــوو لە شـــەقڵاوە، لەهـــۆڵی ئـــۆتێلی میـــدیادا ، ڕۆژی 1991/7/19 پێشـــکەش کـــرا. کـــۆڕەکە لەلایەن ژمـــارەیەک لە ئامـادەبووانەوە دانوسـتاندنی لەسـەر کـرا کە لەلایەن نووســـــەرەوە وەڵامیـــــان درایەوە.. ئەو مامۆســـــتا بەڕێزانەی لەو کۆڕەشدا قسەیان کرد بەپێی هاتنیـان بۆ سەر سەکۆ ئەمانە بوون :

1-سعید ناکام. 2- محمد مەلاقادر. 3- فرەنسۆ هەریری. 4- م. گۆران. 5- فوئاد جەلال. 6- مولود ئیبراهیم. شایانی باسـە مامۆسـتا ئیبـراهیم ئەحمەدیـش کە بە سەردان هاتبووەوە، دوای تەواوبوونی کـۆڕەکە چەنـد تێبینییەکـــی ســـەرپێیی خســـتەڕوو و کـــۆڕەکەیش

لەلایەن برای شاعیر سەعدوڵڵا پەرۆشەوە بەڕێوە برا پاشـان دەقـی باسـەکە بـێ بیبلۆگرافیـا، هـەروەها لێـدوانی ئامـادەبـووان لەگۆڤاری (یەکگرتن)کـە لـە دانیمارک دەردەچوو بڵاو کرایەوە.

2) باسـەکە هەر لەسـاڵی (1985)ـەوە دوا سـکێچی وەرگرتبوو وبیبلۆگرافیایشی بۆ ڕێکخرابوو ، ئەمەشـم لە پەراوێـزی دوو لێکـۆڵینەوەی تـر لـەبـارەی ڕۆژنامەگەریی کوردی کە لەگۆڤاری (کـاروان)دا بـڵاوم کردوونەتەوە ئاماژە پێ کردووە.

نووسەر

بيبلوٚگرافيا

(1)

تەواوی ژمارەکانی
(برایەتی) ڕۆژانە
بەپێی بابەتە بڵاوکراوەکان

کلیلەکان :

ژ = ژمارە

ل = لاپەڕە

و = وەرگێڕانی

ئا = ئامادەکردنی

ن = نووسینی

.... = بێ ناو

(بابەتەکان بە زنجیـرەی
-ئەلف و بێ- داندراون)

هەواڵەکانی دەرەوە

- ئەڵمانیـا ئاواتەکـانی نیـرۆدای هێنـاوەتە دی/ ژ (1) ل8.
- ئەحـــمەد ســـیکۆتۆری داوای ڕزگـــاری وڵاتە ئەفریقاییەکـــــان ئەکـــــات/ ژ (2)ل2.
- ئەنـــدامێک لە ئەنجـــوومەنی پیرانـــی ئەمەریکـــا دەچێـــتە ســـعوودیە/ ژ (3) ل11.
- ئەمەریکـــا هەڕەشـــەی داگیرکردنـــی ســـەرچاوەکانی نەوتـــی عەرەبـــی ئەکـــات/ ژ (4) ل2.

- ئیســــــرائیل پێـــــنج شۆڕشـــــگێڕی فەڵەستین ئەگرێت/ ژ (4) ل2.
- ئەزڤێســـتیا : (نـــاتۆ) لە دوای بـــارە ئـــاڵۆزەکەی ئەم دوایـــیەوە بـــوو/ ژ(5) ل2.
- ئەمەریکـــا گرنگـــی بە دروســـتکردنی ســاروخی زەمــین بــۆ ئاســمان دەدات/ ژ (10) ل2.
- ئەســـەد نــوێنەرێکی خــۆی دەنێــرێتە واشنتون/ ژ (12) ل1.
- ئایــا نیکســون لە حوکمــدا دەمێنــێ/ ژ (15) ل1.
- ئــابووری بەریتانیــا لە تێکشــکان دایە/ ژ (20) ل1.

- ئـــاڵوگۆڕی یەخســـیرەکان لە ڤیێتنـــام/ ژ (22) ل1.
- ئایـــا شۆڕشـــگێڕانی لاوس و حکـــومەت ڕێکدەکەون/ ژ (24) ل1.
- ئەوانەی کەشـــــتییە یۆنانییەکەیـــــان فڕاند دەچنە لیبیا/ ژ (25) ل1.
- بەڕیتانیـــا ئاگـــاداری هێـــزە ســـوپاییەکان ئەکات/ ژ (1) ل1.
- بەرزبـــوونەوەی نرخـــی زێـــڕ لە لەنـــدەن/ ژ (2) ل2.
- بەڕیتانیـــــاو مـــــانگرتنی کانەکـــــانی خەڵووز/ ژ (3) ل1.
- بەیەکـــاچوونی هێزەکـــانی ســـــووریاو سەهیونی/ ژ (3) ل1.

- بـــۆ ئیشـــــی پەرە ئەســـــتێنێت لە ئەڵمانیای ڕۆژئاوادا/ ژ (4) ل1.
- بەیـــانی وەزیـــری دەرەوەی تەنزانیـــا ئەگاتە کوێت/ ژ (4) ل2.
- برینـــداربوونی پۆلیســـێکی قوبرســـی/ ژ (5)ل2.
- بەڕیتانیـــــا لە گێـــــژاوی گرفتێکـــــی ئابووری tووندا دەژی/ ژ (8) ل1.
- بەرەی ســـویس بـــۆ دەنـــگە/ ژ (12) ل1.
- بەنـــــدەرەنایکا ســـــەر لە هیندســـــتان ئەدات، ژ (14) ل1.
- بریجنیف دەچێتە کوبا/ ژ (19) ل1.

- بەریتانیـــــا لە گێـــژاو و گیروگـــــرفتە ئابوورییەکانیـــدا نقـــوم بـــووە/ ژ (19) ل1.
- بریجنیـــــــف لە کوبـــــــا گەڕایەوە/ ژ (24)ل2.
- بـاری ئـابووری بەریتانیـا زیـاتر ئـاڵۆز بووە/ ژ (25) ل1.
- پێشـــانگای هونەرمەنـــدێکی چیلـــی لە پەکین/ ژ (4) ل8.
- پێکهێنـــانی حکـــوومەتێکی تـــازە لە تورکیا/ ژ (7) ل2.
- پراڤـدا: نەوت کـار ئەکـاتە سـەر ڕژێمـی سەرمایەداری/ ژ (7) ل2.
- پەرەســـەندی لەنـــگەری بـــودجەی بەریتانیا/ ژ (13) ل1.

- پەیوەنـــدی ئـــابووری میســـــر و وڵاتە یەكگرتووەكان/ ژ (19) ل1.
- پەیمانی ئاشتی/ ژ (25) ل1.
- پەیوەندی كوێت و ماڵتا/ ژ(23)ل1.
- پۆمپیـدو دەسـكاری كـابینەی وەزیرانـی فەرەنسا دەكا/ ژ (23) ل1.
- پـــاككردنەوەی نۆكەنـــدی ســـوێس/ ژ (2)ل1.
- تاوانبـــارە ســـەهیۆنییەكان موحـــاكەمە ئەكرێن/ ژ (1) ل1.
- تەقیـــنەوەی دوو بۆمبـــا لەنـــاو شـــاری فنۆم پنەدا/ ژ (1) ل1.
- تـــازەترین تیشـــك بـــۆ فەحـــس كردنـــی ئەو منـــاڵانەی تـــازە لە دایـــك دەبـــن/ ژ (1)ل1.

- تێکڕایـــی مـــردن و لە دایـــک بـــوون/ ژ (3)ل8.
- تەنزانیـــا : دەوڵەتـــانی عەرەب نەوتمـــان لێ نابڕن/ ژ (9) ل1.
- تیتـــــۆ ســــــەر لە نیپـــــال دەدات/ ژ (13)ل2.
- تەقیـــنەوەی چەنـــد بۆمبایێـــک لەنـــدەن دەهەژێنی/ ژ (6) ل1.
- تیتـــــــۆ داوای چارەســـــــــەرکردنی گیروگرفتـــــی ڕۆژهەڵاتـــــی ناوەڕاســـــت دەکات/ ژ (17)ل1.
- تەقیـــنەوەی بۆمبـــای شۆڕشـــگێڕان لەنـــاو قودس/ ژ (18) ل1.
- تیتـــــۆ دەچێـــــتە بەنگەلادیـــــش/ ژ (20)ل1 .س

- چەنـــــــد دەوڵەتێکـــــــــی عەرەب بەشـــــێوەیەکی نهێنـــــی نەوت دەدەنە ئەمەریکا/ ژ (5)ل1.
- چـــۆن پێشـــوازی پیاوێـــک دەکەی لە مەریخەوە هاتبێ/ ژ (7) ل8.
- چەنـــــد گـــــۆڕانێکی فـــــراوان لە ســـەرکردایەتی ســـەهیۆنی دوژمنـــدا/ ژ (8) ل1.
- چەنـــد بەرهەمێکـــی تـــازەی ئەدەبـــی منالان لە چیندا/ ژ (9) ل8.
- چـــین و ئەلبانیـــا پرۆتۆکـــۆڵێکی هاوکاری ئیمزا دەکەن/ ژ (10) ل1.
- چـــین کـــۆمەڵێ دیلـــی ئەمەریکـــایی بەڕەڵلا دەکا/ ژ (20) ل1.

- چەک و جبەخـــــانە بـــۆ دوژمـــــن/ ژ (24)ل2.
- حکــوومەتی ژاپــۆن وەفــدێکی ئــابووری بۆ بەنگەلادێش ئەنێرێت/ ژ (3) ل2.
- حکــوومەتی جەزایــر چەنــد کۆمپانیــایەک خۆماڵی ئەکات/ ژ (8) ل1.
- حـــــــوکمی لەســـــــــێدارەدانی دوو فەڵەستینی/ ژ (18) ل1.
- حکـــــومەتێکی نـــــوێ لە میســـــر/ ژ (18)ل1.
- خۆکێشـــــانەوەی ســــەرەک وەزیرانــــی بەلژیک/ ژ (11) ل2.
- خوێنــدکارانی کــورد لە ئەوروپــا بێــزارن لە درۆ و دەلەسەکانی (طریق الشعب/ ژ (8) ل1.

- خۆپیشاندان دژی گرانی/ ژ(18)ل1.
- خـــدام : ســـووریا ئامـــادەیە لەســـەر لێکجیـــاکردنەوەی هێزەکـــان ڕێـــک بکەوی/ ژ (24) ل1.
- دۆستایەتی میسرو ڕۆمانیا/ ژ(2)ل1.
- دابەشـــکردنی بەنـــزین بە پلیـــت لە نەرویج دا/ ژ (2) ل2.
- دادگـــایەکی ســـەهیۆنی ســـزای نیشـــتمانپەروەرێکی عەرەبـــی ئەدات / ژ (2) ل2.
- دەربـــارەی کودەتـــا ســـەرنەکەوتووەکەی لیۆتۆ/ ژ (3) ل1.
- دەوڵەتـــانی نەوت فرۆشـــــی عەرەب کۆبـــــــــوونەوەیەکی گەورە دەکەن/ ژ(4)ل1.

- 200 ملیۆن پاوەن بۆ کڕینی نەوت/ ژ (5) ل1.
- دوا هەڵوێستی حکومەتی سەهیۆنی دوژمن/ ژ (9) ل1.
- دەستپێکردنەوەی گفتوگۆکانی 101 کیلومەتر/ ژ (11) ل1.
- دەزگای سەهیۆنی سووتا/ ژ(16)ل1.
- دەرچوونی بەشی یەکەمی میلیشیای یەمەنی دیموکراتی/ ژ (22) ل1.
- دەنگی کۆمەڵە/ ژ (25) ل5.
- داخستنی شەش زانکۆ لە نایجیریا/ ژ (26) ل1.
- ڕێکخراوێکی تری فەڵەستینی ناڕەزایی دەردەبڕێ/ ژ (12) ل1.

- ڕێکخـراوی پارتیمـان لە کوێـت نـاڕەزایی دەردەبڕێت/ ژ (12) ل4.
- ڕاســپێراوێکی ژاپــۆنی ســەر لە لیبیــا دەدات/ ژ (13) ل2.
- ڕێکەوتنی پەناماو ئەمەریکا/ژ(3)ل2.
- ڕاپەڕینـــی جوتیـــارانی پۆلیڤیـــا/ ژ (20)ل1.
- زیـــادبوونی قورســـایی زەمـــین/ ژ (6)ل8.
- ژنەکەی عزرا پاوەند مرد/ ژ (1)ل8.
- سێ هەزار شۆڕشگێڕ فڕۆکەخانەیەکی نزیکـی پـایتەختی کەمبۆدییـان ئـابلوقە داوە/ ژ (7) ل1.
- ســـادات و کیســـنجەر ڕێککەوتـــن/ ژ(7)ل1.

- سەرەکەی تەیموور لەنگ/ ژ (7)ل8.
- سەهیۆنی دوژمن (550) هاونیشتمانی عەرەب ئەگرێت/ ژ (11) ل2.
- 24 سەعات شەڕ لە ئیرەتیریا/ ژ (13)ل1.
- سەربازێکی سایکۆنی دەیەوێ خۆی بکوژێ/ ژ (13) ل2.
- سەهۆنییەکان هەندێ لە هێزەکانیان دەکێشنەوە/ ژ (15) ل1.
- سوێدیش عەودالّی نەوتە/ ژ (15)ل1.
- سەرۆکی ئەنجوومەنی بالاّی سۆڤیت دەچێتە میسر/ ژ (17) ل1.

- ســــــەهیۆنیەکان حـــــوکمی چەنـــــد فەڵەستینییەک دەدەن/ ژ (18) ل1.
- ســــەهیۆنیەکان بەرەوبەرەی ڕۆژهەڵاتـــی سوێس دەکشێنەوە/ ژ (19) ل1.
- ســــــــەهیۆنیەکان هێزەکانیـــــــان لە دەوروووبەری ســـــوێس کێشــــــاوە/ ژ (20) ل1.
- ســــــەهیۆنیەکان ئیحتیاتەکەیــــان چەک دەکەن/ ژ (22) ل1.
- سۆماڵ و لیبیا/ ژ (23) ل1.
- ســــــایگۆن نرخــــی دراوی دەهێنێـــــتە خوارەوە/ژ (24) ل1.
- ســـەرۆکی ڕۆمانیـــا ســـەر لە ســـووریا و لوبنان دەدات/ ژ (25) ل1.

- سـەهیۆنیەکان و دیلەکانیـان لە سووریا/ (26) ل1.
- شۆڕشگێڕانی فەڵەستین/ ژ (1) ل1.
- شۆڕشگێڕانی گینابیساو/ ژ (7) ل1.
- شووشەیەکی سلاڤی/ ژ (8) ل8.
- شۆڕشگێڕانی ئیرلەندا دەچن بەگژ هێزەکانی حکومەتدا/ ژ (9) ل1.
- شۆڕشگێڕانی کەمبۆدیا تەنگیان بە پایتەخت هەڵچنیەوە/ ژ (9) ل1.
- شۆڕشگێڕانی کەمبۆدیا هێرش ئەبەنە سەر پایتەخت/ ژ (10) ل1.
- شۆڕشگێڕانی ڤیێتنام دوو ناوچەی ژێر دەستی حکوومەت ئازاد دەکەن/ ژ (11) ل1.

- شۆڕشـــگێڕانی کەمبودیـــا گەمـــارۆی پایتەخت ئەدەن/ ژ (11) ل1.
- شۆڕشـــــگێڕان بەردەوام بۆردومـــــانی فنۆم پنه دەکەن/ ژ (13) ل1.
- شۆڕشـــــــگێڕانی فەڵەســــــتین دژی ڕێککەوتـــــنەکەی بەرەی سوێســـــن/ ژ (14)ل1.
- شۆڕشـــگێڕانی بۆردومـــانی کۆشـــکەکەی لۆن نۆن دەکەن/ ژ (16) ل1.
- شۆڕشـــــگێڕانی داوای لێبوردنیـــــــان نەکردووە/ ژ (17) ل1.
- شۆڕشـــگێڕانی فەڵەســـتین بـــانقێکی سەهیونی وێران دەکەن/ ژ (17)ل1.

- شۆڕشــگێڕانی کەمبۆدیـا ســەنگەرەکانی دەورووبەری پایتەختیـــان شـــکاندووە/ ژ (8) ل8.
- شۆڕشـــــگێڕان بەردەوام بۆردومـــــانی پـــــایتەختی کەمبۆدیـــــا دەکەن/ ژ (19)ل1.
- شۆڕشـــگێڕانی فەڵەســـتین پەلامـــار دەدەن/ ژ (20) ل1.
- شۆڕشــگێڕانی ســوپای ســوور هێشــتا هەر لە سەنگافورەن/ ژ (23) ل1.
- شۆڕشگێڕانی ئێرلەندە/ ژ (24) ل1.
- شەڕ لە جۆلان/ ژ (25) ل1.
- فەڵەســتین لە چــوار فیلمــی ســینەمایی دا/ ژ (1) ل8.

- فەنـــــزەوێللا نەوت دەداتە دەوڵەتـــــانی ئەمەریکای لاتین/ ژ (3) ل2.
- فاشســـــتەکانی شـــیلی بەردەوامـــــن لە ئـــــــازاردانی نیشـــــــتمانپەروەران / ژ (7)ل2.
- فلیمێکـی نـوێ لەسـەر شـێوەی هـونەری (واڵت دیزنی)/ ژ (9) ل8.
- فڕانـــــدنی فڕۆکەیەکـــــی کۆڵـــــۆمبی/ ژ (14)ل1.
- فڕۆکەخانەکــــانی بــــۆن شــــڵەژاون/ ژ (17)ل1.
- فڕۆکەکـانی دوژمـن بە ئاسـمانی لوبنانـا فڕیون/ ژ (26) ل1.
- قەزافــــی لە پــــڕ دەچێــــتە جنێــــف/ ژ (16)ل1.

- قۆنــاخی ســێیەمی کشــانەوەی هێــزە ســـــەهیۆنییەکان لەبەری ڕۆژئــــاوای سوێس دەستیپێکرد/ ژ (25) ل2.
- کـــۆنگرەی دەوڵەتـــانی ئۆپێـــک/ ژ (3)ل2.
- کــاکۆی تانــالی ئەگــاتەی بــانکۆک/ ژ (3)ل2.
- کێســـنجەر پێشـــنیارەکانی دەگەیێنـــتە سادات/ ژ (4) ل1.
- کۆســـاکا ســـەر لە جەزایـــر دەدات/ ژ (12)ل1.
- کێســــنجەرو چەنـــد پێشــــنیارێکی سووریا/ ژ(13) ل1.
- کشـــانەوەی هێـــزە ســـەهیۆنییەکان/ ژ(16)ل1.

- کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد

لە سـیمیناری زانکـۆی بەلگـراد بەشـداری دەکەم/ ژ (18) ل3.

- کـــۆنگرەی کرێکـــارانی ڤیێتنـــامی دیموکرات/ ژ (8) ل4.
- کاربەدەســـتێکی پـــارتی کرێکـــارانی بەریتانیا

دەچێـــــتە خـــاکی داگیرکـــــراو/ ژ (23)ل1.

- کـــــۆنگرەی نەوت لە ئەفریقیـــــا/ ژ (25)ل1.
- کۆبـــوونەوەی نیکســـۆن و گرومیکـــۆ/ ژ(25) ل1.
- گەشـــــتێکی تـــــری کیســـــنجەر بە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست/ ژ (2) ل1.

- گــــــۆڕینی وەزارەتـــــی ئـــــوردون/ ژ (3)ل2.
- گەلـی فەڵەسـتین هەمـوو چارەسـەرێکی گومـــــان لێکـــــراو دەداتە دواوە/ ژ (11)ل1.
- گەشـــتەکەی ســـادات وکاربەدەســـتانی میســــر بەوڵاتـــــانی عەرەبــــدا/ ژ (12)ل1.
- گفتوگـــــۆی قەزافــــی و بـــــۆرقیبە سەرنەکەوت/ژ (17) ل1.
- گۆڤاری دەنگی کۆمەڵە/ ژ (18)ل3.
- گرفاس مرد/ ژ (19) ل1.
- گرۆمیکــۆ ســـەر لە واشــنتۆن دەدات/ ژ (23) ل1.
- گیروگرفتەکەی واترگێت/ ژ (24)ل2.

- گیروگرفتـــــــی وەزارەتەکەی تورکیـــــــا بەردەوامە/ ژ (25) ل1.
- لە هیندســـــتان منـــــاڵێکی ســــــەیر دۆزراوەتەوە/ ژ (9) ل8.
- لە بەریتانیـــا دەبـــێ ژووری یەک گڵـــۆپ دابگیرسێت/ ژ (10) ل1.
- مـــانگرتنی قوتابیـــانی زانکـــۆی لوبنـــان/ ژ (3) ل2.
- محـــــــــــــــاکمەکردنی 400 کەس لە مەغریب/ ژ (4) ل2.
- مـــــانگرتنی شـــــوفێرەکانی بەریتانیـــــا/ ژ(9)ل1.
- مێـــــژووی ئەســـــتێرەکان و چەنـــــد پرسیارێکی تازە/ ژ (11) ل8.

- مـــانگە دەســـــتکردەکانی ئەمەریکـــــا چـــاودێری ئاشـــتی دەکەن لە ڕۆژهەڵاتـــی ناوەڕاستدا/ ژ (13) ل1.
- مەحکەمەکردنـــــــــی 63 هـــــــــاووڵاتی مەغریب/ ژ (13) ل2.
- مــانگرتنی شــوفێرەکانی پەنســلفانیا/ ژ (26) ل1.
- تاناکـــا ســـەر لە خـــوارووی ڕۆژهەڵاتـــی ئاسیا دەدات/ ژ (1) ل1.
- نیکســـۆن ســـەر لە مۆســـکۆ دەدات/ ژ (5)ل1.
- نەرویـــــج بەردەوامە لە محـــــاکمەکردنی بەکـــرێ گیـــراوە ســـــەهیۆنیەکاندا / ژ (5) ل2.

- ناكاســـــــــۆن گەڕاوەتەوە وڵاتەكەی/ ژ (11)ل1.
- نــوێنەری ســـەرۆكی یەمەنـــی دیمــۆكرات دەچێتە یەمەنی سەروو/ ژ (18)ل1.
- نیكســۆن ســـەر لە ڕۆژهەڵاتـــی ناوەڕاســـت دەدات/ ژ (22) ل1.
- نەخشـــەی ئـــاوەدانكردنەوەی ســـوێس/ ژ (25) ل1.
- وەزیــری پیشەســازی جەزایــرو ســعوودیە لە ئیسپانیا دەگەڕێنەوە/ ژ (4) ل1.
- وەزیــــــری دەرەوەی میســــــر دەچێــــــتە مۆسكۆ/ ژ (5) ل2.
- وەفـــــدێک گەیشـــــتووەتە قـــــاهیرە/ ژ (13)ل2.

- هێزەکـــانی ئەمەریکـــا ڕووەو ســـینا ئەکشێنەوە/ ژ (1) ل1.
- هەڵوەشـــاندنەوەی پەیمانێـــک لەگەڵ ئەمەریکادا/ ژ (3) ل2.
- هەڵتەکانـدنی هێڵـی ئاسـنینی نێـوان تەلئەبیب و قودس/ ژ (5) ل1.
- هۆڵەنـــداش بـــانزین بە پلیـــت دابەش دەکات/ ژ (5) ل2.
- 86 فـــــڕۆکەی ســـــایگۆنی لە یەک هێرشدا/ ژ (8) ل1.
- هێزەکـانی چـین کەشـتیەکی سـایگۆن نقوم دەکەن/ ژ (11) ل1.
- هێزەکـانی چـین دورگەکـانی پاراسـیل ئازاد دەکەن/ ژ (12) ل1.

- هـــونەری کـــۆنی گەلانـــی ئەفەریقیـــا/ ژ (15) ل8.
- هەواڵـــی وەفـــدە وەرزشـــییەکەی لوبنـــان/ ژ (16) ل4.
- هەیـــکەل فەرمـــانەکەی بەدڵ نیـــیە/ ژ (23) ل1.
- یاســـر عەرەفـــات نـــامەیەکی لە ســـەرۆکی سوودانەوە پێ ئەگات/ ژ (3) ل2.
- یاســـر عەرەفـــات ســـەر لە چەنـــد وڵاتێکـــی عەرەبی ئەدا/ ژ (8) ل1.
- یەکەم بیری نەوت/ ژ (23) ل1.
- یـــاخی بـــوونی بەشـــێکی زۆری ســـوپای ئوردون/ ژ (26) ل1.

هەواڵەکانی ناوخۆ

- ئەمـــڕۆ وەفـــدێکی ســـۆڤیەتی دەگـــاتە بەغدا/ ژ (1) ل4.
- ئاهەنگەکـــــانی جەژن لە کفـــــری/ ژ(2)ل4.
- ئاهەنگەکـــــــــــــانی وڵات لە ڕۆژی لەناوبردنی نەخوێندەواریدا/ ژ(2)ل4.
- ئەنـــــدامانی کـــــۆنگرەی دارســـــتەکان ســـــــــەریان داوەلەکـــــــــارگەی تەختەلەهەولێر/ ژ(8)ل4.
- ئەدیبـــانی کـــورد دەچـــن بـــۆ مۆســـکۆ/ ژ(11) ل4.
- بـــــــارانێکی زۆر لە کوردســـــــتان دا باریوە/ ژ(1) ل4.

- بروسـكەی نووسـەرانی كـورد/ ژ (5)ل4.
- بروسـكەی نووسـەرانی هەولێـر/ ژ(5)ل5.
- بـارانێكی زۆر لە كەركـووك بـاریوە/ ژ (7) ل4.
- بەرهەمـی شـێلم لە كەركـووك/ ژ(8)ل4.
- بەیاننـامەی هاوبەشـی عێـراق و تەنزانیا/ ژ (8) ل4.
- بەیاننـامەی قـازی یەكەمـی بەغـدا دەربـارەی سـەری سـاڵی كـۆچی/ ژ (12) ل4.
- بەشـداربوونی زانكۆكـانی عێـراق لە كۆنگرەی توونس دا/ ژ (13) ل4.

- باوەڕ دەکەین یا نەء! (وێنەدار)/ ژ (13) ل8.
- بودجەی شارەکانی کوردستان/ ژ (14)ل4.
- بانگەوازی لیستەی نەقابەی مامۆستایانی کوردستان/ ژ (15)ل1.
- بانگەواز لە یەکێتی نووسەرانی کورد، لقی سلێمانی/ ژ (15) ل4.
- بەفرێکی زۆر/ ژ (16) ل4.
- بروسکەی کۆنگرەی گشتی ئافرەتانی عێراق بۆ سەرەک کۆمار/ژ (20)ل4.
- بەشداربوونی عێراق لە کۆنگرەی پاریس دا/ ژ (21) ل4.
- (20) چەکداری شیوعی هاتنەوە ڕیزی شۆڕش/ ژ (22) ل4.

- بروسـکەیەک بـۆ سـەرەک کۆمـار/ ژ (23)ل4.
- بڕیارەکـانی کـۆنگرەی پێنجەمـی نەقـابەی مامۆسـتایانی کوردسـتان/ ژ (24) ل4.
- بڕیـارێکی تـازەی ئەنجـوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش/ ژ (25) ل4.
- بەیـانێکی وەزارەتـی ئـابووری/ ژ(24)ل4.
- پـڕۆژەی نـوێی ئـاوەدانی لە پارێزگـای نەینەوا/ ژ (1) ل4.
- پیرۆزبـایی سـەرەک کۆمـار بە بـۆنەی جەژنی سوپاوە/ ژ (2) ل4.
- پیـاچوونەوەی چـۆنیەتی بـاری ژیـان لە وڵاتدا/ ژ (4) ل4.

- پیشـــــــانگای پۆســـــــتەری ئەمساڵی (ی.ق.ک)
  مەکتەبی سکرتاریەت/ ژ (5) ل3.
- پێشـــنیاز بـــۆ دروســـتکردنی/ 172/ قوتابخانەی ناوەندی/ ژ (8) ل4.
- پرۆژەکـــانی پـــارێزگەی دیـــالی/ ژ (8)ل7.
- پێشـەوا بـارزانی پیرۆزبـایی لە سـەرەک بەکرو مامۆسـتا صـدام حسـین دەکـات/ ژ (10) ل1.
- پـلەی بەفربـارین لە کوردســتان دا/ ژ (14) ل4.
- پیتـــاکی کۆمپانیـــای داری ژووروو/ ژ (19) ل4.

- پیرۆزبـــــایی له ســـــەرەک کۆمـــــار/ ژ (19)ل4.
- پـــــڕۆژەی ئـــیش و کـــاری کرێکـــارانی وڵات/ ژ (24) ل4.
- تەقاویتی کرێکاران/ ژ (13) ل4.
- جـــــــــــوولانەوەی هـــــــــــونەر لەهەولێر/ژ(13)ل4.
- چالاکییەکـــانی نەقـــابەی مامۆســـتایانی کوردستان/ لقی دهۆک/ ژ (2) ل5.
- چەنـــد پرۆژەیەکـــی نـــوێی کاروبـــاری نیشتەجێکردن/ ژ (4) ل4.
- چالاکییەکـــانی یەکێتـــی قوتابییـــانی کوردستان، لقی سلێمانی/ ژ(5) ل3.
- چاپکراوی نوێ/ ژ (9) ل8.

- چاپخـــانەیەکی کـــوردی لە هەولێـــر/ ژ (11) ل4.
- چەکـــدارەکانی (طريـــق الشـــعب) هەڕەشـــە لە قوتابیـــانی کوردســـتان دەکەن/ژ 11) ل4.
- چالاکییەکـانی ی. ق. ک لقـی نەیـنەوا/ ژ (11) ل5.
- چەکـدارەکانی (طـريـق الشـعب) دێـنەوە شوێنەکانی خۆیان/ ژ (15) ل5.
- چەنـــد پرۆژەیەکـــی دروســـتکردنی مەرکەزی تەندروستی/ ژ (18) ل4.
- چەنـــد پرۆژەیەکـــی وەزارەتـــی شارەوانییەکان/ ژ (19) ل4.
- دامەزرانـــدنی (60) ئەجزاچـــی و (38) پزیشکی دان/ ژ (1) ل4.

- داواکــردن بــۆ بەســتنی کــۆنگرەیەک لەکاروبــاری هــاتوچۆکردن بکــوڵێتەوە/ ژ (1) ل4.
- دەورەی کــادیرە نیقابیەکــانی هەولێــر/ ژ (2) ل5.
- دەزگـــای هاوکـــاری بـــۆ چـــاپ و بڵاوکردنەوەی کوردی/ ژ (7) ل4.
- دابەشـــکردنی زەوی و زار لە هەولێـــر/ ژ (8) ل4.
- دەســتپێکردنەوەی گفتوگــۆی حکــومەت و پارتیمـــان دەربـــارەی پـــرۆژەی ئۆتۆنۆمی کوردستان/ ژ (9) ل1.
- دۆزیـــــنەوەی نەوت لە پارێزگـــــای نەینەوا/ ژ (9) ل4.

- دکتـۆر جەواهیـری دەچێـت بـۆ قـاهیرە/ ژ (9) ل4.
- دیـــاریکردنی شـــوێنی بـــوومەلەرزە/ ژ (13)ل4.
- دیـاری ڕۆژی هەڵبژاردنـــی کرێکـاران/ ژ (17) ل4.
- دانـــانی 650 شـــوێن بـــۆ دیـــاریکردنی مامۆستا/ ژ (9) ل4.
- دروســــتکردنی پردێـــک لە پارێزگـــای دهۆک/ ژ (25) ل4.
- دەســــتکردن بە پـــڕۆژەی ئـــاودێری/ ژ (26) ل4.
- ڕوونکـــردنەوەیەک لە (ی. ق. ک) لقـــی سلێمانی/ ژ (14) ل4.

- ڕێگـای ئاسـمانی نێـوان بەغـداو وارشـۆ/ ژ (3) ل4.
- ڕێککەوتنێکـی دەریـای لە نێـوان عێـراق و فەڕەنسادا/ ژ (7) ل5.
- ڕوونکـــــردنەوەیەک لە مەکتەبـــــی ســــــــکرتاریەتی (ی. ق. ک)/ ژ (11)ل5.
- ڕێککەوتنێکـــی بازرگـــانی لە نێـــوان عێـــراق و ئەلمانیـــای دیمـــوکراتی/ ژ (17) ل4.
- زیـــــادکردنی بەرهەمـــــی پیـــــاڵەی چاخواردنەوە/ ژ (3) ل4.
- زیـــــادبوونی چیمەنتـــــۆ لەوڵات/ ژ(25)ل4.

- ژمـــاره دووی گۆڤـــاری (نووســــەری کورد)/ ژ (7) ل8.
- ســەرکردایەتی شـۆڕش بڕیـارێکی گرنـگ دەدات/ ژ (2) ل1.
- سوپاســنامەیەک بــۆ مامۆســتا صــدام حسین/ ژ (3) ل4.
- سوپاســنامە بــۆ پێشــەوا بــارزانی و پارتی پێشڕەومان/ ژ (4) ل5.
- ســێیەم کــۆنگرەی بەڕێــوەبەرایەتی گشتی دارستانە/ ژ (5) ل4.
- سوپاســنامەیەک بــۆ ســەرۆک بەکــر/ ژ(7)ل4.
- ســێ ملیــۆن و 438 هەزارو 700 دینــار بــۆ خــانووبەرەی دەزگاکــانی وەزارەتــی ناوەخۆ/ ژ (9) ل4.

- سـەرۆک چـاوی دەکەوێـت بە وەزیـری سـامانی سروشـتی بەنگەلادێـش/ ژ (11)ل4.
- 32 قوتـابی لە یەمەنـی دیمـوکراتییەوە سـەر لە کوردسـتان دەدەن/ ژ (14)ل1.
- سلفەدان بە کرێکاران/ ژ (19) ل4.
- سـکرتێری یەکێتـی قوتابیـانی کوردسـتان ئەچێـتە بۆخاریسـت/ ژ (25) ل4.
- شـەرەفنامەی شـەرف خـانی بەدلیسـی/ ژ (11) ل8.
- عێـراق لە کـۆنگرەی کاروبـاری ئـاودێری و کشـتوکاڵ دا بەشـداری دەکـات/ ژ (2)ل4.

- عـەرفـات پیرۆزبـایی لە سـەرەک کۆمـار دەکات/ ژ (3) ل4.
- عیـراق لە کـۆنگرەی پیشەسـازی ئاسـن و پۆڵادا بەشدار دەبێت/ ژ (3) ل4.
- عبـــدالباقی پیرۆزبـــایی لە وەزیـــری دەرەوەی ئیســـــپانیا دەکـــــات/ ژ (4)ل4.
- قوتابیـــانی یەمەنـــی دیمـــوکرات بەرەو کوردستان کەوتنەڕێ/ ژ (15) ل4.
- کـردنەوەی مەڵبەنـدی تـری لەنـاوبردنی نەخوێندەواری/ ژ (0) ل6.
- کۆڕێـــــک بـــۆ شـــاعیرە تـــازە پێگەیشتووەکان/ ژ (1) ل8.
- کـۆنگرەی ئـابووری زانەکـانی عێـراق/ ژ(7)ل4.

- کـۆنگرەی جڤـاتی نیشـتمانی ئاشـتی و هاوکاری/ ژ (8) ل7.
- کەم کـــردنەوەی هەنـــدێ شـــتومەکی پێویست/ ژ (10) ل4.
- کـــۆڕێکی نیقـــابی لە هەولێـــر/ ژ (11)ل4.
- کـــۆنگرەی پێنجەمـــی یەکێتـــی مامۆستایانی کوردستان/ ژ (14)ل1.
- کۆڕی ئافرەتی هەولێر/ ژ (14) ل4.
- کـۆنگرەی زانسـتی ئەنـدازیارانی عێـراق/ ژ(14) ل4.
- کۆبـوونەوەی حەوتەمـی گشـتی یەکێتـی قوتابیانی کوردستان/ ژ (18) ل3.

- کـــێ کتێبخـــانەی (الشـــعب)ی بـــرا شـــــــیوعیەکانی لە کەرکـــــــووک دا سووتاند؟/ ژ (8) ل5.
- کـــــۆنگرەی هەشـــــتەمی یەکێتـــــی قوتابیانی کوردستان/ ژ (19) ل4.
- کـــاک ئیحســـان شـــێرزاد چـــوو بـــۆ پاریس/ ژ (20) ل4.
- کـــاک فـــایەق هوشـــیار لە ذی قـــار گەڕایەوە/ ژ (21) ل4.
- کـــــۆنگرەی پێنجەمـــــی نەقـــابەی مامۆستایانی کوردستان/ ژ (22)ل1.
- کۆبـــوونەوەی لیـــژنەی هـــونەری لە وەزارەتـــــــی پیشەســـــــازی دا/ ژ (23)ل4.

- کـــــۆنگرەی پێنجەمـــــی یەکێتـــــی مامۆستایانی کوردستان/ ژ (23)ل4.
- کـــردنەوەی بنکەیەکـــی ئافرەتـــان بـــۆ لەنـــــــاوبردنی نەخوێنـــــــدەواری لە سلێمانی/ ژ (25) ل4.
- کـــــۆنگرەی دەیەمـــــی نەقـــــابەی مامۆستایان/ ژ (25) ل4.
- گۆڤاری ڕۆژی کوردستان/ ژ (0)ل6.
- گۆڤاری بەرەو ڕووناکی/ ژ (3) ل8.
- گەیشـــتنی وەفـــدێکی بازرگـــانی ژاپـــۆن/ ژ (8) ل4.
- گۆڤاری ئامانج/ ژ (12) ل8.
- گواســــــتنەوەی ژمـــــــارەیەکی زۆری کرێکـــارانی کـــورد لە کۆمپانیـــای نەوتـــی کەرکووک/ ژ (26) ل1.

- گەیشتنی چەند بارێکی ئازووقە/ ژ (26) ل4.
- لێکۆڵینەوە سەبارەت بە ئافرەتی کرێکار/ ژ (13) ل4.
- لابردنی بەفری سەر ڕێگای کوردستان/ ژ (15) ل4.
- لیستەی مامۆستایانی کوردستان سەرکەوت/ ژ (16) ل1.
- مامۆستا عزیز شریف لە کوردستان/ ژ (6) ل4.
- مامۆستا محسن دزەیی چاوی بە بالیۆزی بولگاریا دەکەوی/ ژ (7)ل4.

- مەرکەزێـــک بە زمـــانی کـــوردی بـــۆ قەڵاچـــــۆکردنی نەخوێنـــــــدەواری/ ژ(13)ل4.
- محمـــد عـــایش چـــاوی بە ســـانیاڵ کەوتووە/ ژ (18) ل4.
- مریشـــــک بـــــۆ هەرەوەزییەکـــــانی خانەقین/ ژ (19) ل4.
- مامۆســـتا صـــدام حســـین چـــاوی بە بـــاڵیۆزی یەکێتـــی ســـۆڤیەت دەکەوێـــت/ ژ (23)ل4.
- مامۆســـتایانی لابردنـــی نەخوێنـــدەواری لە هەولێر بێزارن/ ژ (24) ل5.
- نرخـــی نـــوێی بەنزینـــی خـــاوێن/ ژ (3)ل4.

- نووســـــەرانی کـــورد لە کۆبـــوونەوەی یەکەمی کۆنگرەکەیاندا/ ژ (4) ل5.
- نـــامەیەکی ســـەرۆکی ســـۆماڵی بـــۆ سەرەک کۆمار/ ژ (9) ل1.
- نەدوەیەک بـــۆ باســـی پلانـــی بەرهەم هێنان/ ژ (16) ل4.
- نـامەیەکی سـەرۆکی کۆنگـۆ بـۆ سـەرەک بەکر/ ژ (20) ل4.
- نەخشـەیەک بـۆ چالاکییەکـانی لاوان/ ژ (21) ل4.
- نـــوێنەری ســـەرۆکی کۆنگـــۆ گەیشـــتە بەغدا/ ژ (21) ل4.
- نـــــاڕەزایی دانیشـــــتووانی دۆڵەڕەقە و دۆڵی شاورێ/ ژ (25) ل2.

- وەفـــدێکی ســـۆڤیەتی بە ســــەرۆکایەتی نوڤیکۆف دەگاتە بەغدا/ ژ (12)ل1.
- وەزیــــری ســــامانە سرووشــــتییەکانی بەنگەلادیش دێتە بەغدا/ ژ (3) ل1.
- وەزیــــری پەروەردەی بــــالا چــــاوی دەکەوێــت بە ســـەرۆکی زانکـۆی هــالە/ ژ (3) ل4.
- وەفــدێکی ئەفغانســتان ئەگــاتە بەغــدا/ ژ (4) ل1.
- وەزیــری نەخشــەی هیندســتان گەیشــتە بەغدا/ ژ (6) ل4.
- وەفــدی دۆســتایەتی ســۆڤیەت گەڕایەوە وڵاتەکەی/ ژ (6) ل4.
- وەفـــــدێکی کۆمــــاری بەنگەلادێـــــش گەیشتە بەغدا/ ژ (9) ل4.

- وەزیـــــری ڕۆشـــــنبیری و هـــــونەری پۆڵەندە دەگاتە بەغدا/ ژ (12) ل4.
- وەفـــــدەکەی پۆڵۆنیـــــا گەیشـــــتە کەرکووک/ ژ (16) ل4.
- وەفـــدە کەلـــچەریەکەی پۆلۆنیـــا/ ژ (17)ل4.
- وەفــدێکی هــونەری دەگــاتە بەغــدا/ ژ (17) ل4.
- وەفـــدەکەی لوبنـــان ســـەریان داوە لە کۆمپانیـــای ناوەنـــدی لە کەرکـــووک/ ژ (20) ل4.
- وەفـدی زانکۆکـان چـوو بـۆ تـوونس/ ژ (21) ل4.
- وەفــدەکەی یەکێتــی نووســەرانی کــورد لە مۆسکۆ گەڕایەوە/ ژ (26) ل4.

- هەواڵـــی پارێزگاکـــانی کوردســـتان/ ژ (4) ل4 و ژ (8) ل8.
- هـونەری قوتـابییە منداڵـەکـانی سـلێمانی/ ژ (8) ل8.
- هەڵبژاردنـــی بەڕێـــوەبەرایەتی یـــانەی هەولێر/ ژ (10) ل4.
- هەنــدێ لە چەکــدارە شــیوعیەکان دێــنە باوەشی شۆڕش/ ژ (12) ل4.
- هەڵبژاردنـــــی نیقـــابەی کشــــتمەندە تەکنیکیەکان/ ژ (13) ل4.
- هەواڵـــی پارێزگاکـــانی کوردســـــتان/ ژ(15)ل4.
- هەرەســــــهێنانی بەفرێکــــــی زۆر لە کوردستانی تورکیا/ ژ (17) ل1.
- هەواڵـــی پارێزگاکـــانی کوردســـــتان/ ژ(8)ل4.

- هەڵکەنـــدنی بیرێکـــی تـــازەی نەوت لە کەرکووک/ ژ (19) ل4.
- هەڤـــاڵ حبیـــب محمـــد کـــریم چـــاوی بە قوتابییـــانی یەمەنـــی دیمـــوکراتی کەوت/ ژ (20) ل1.
- هەڵبژاردنەکـــانی یەکێتـــی نووســـەران لە کەرکـــــــــــووک/ ژ (21) ل4 و ژ(25)ل4.
- یاسای تەرخان کردن و بە کرێ دانی زەوی و زاری چارەســـەرکردنی کشـــتوکاڵ/ ژ (7) ل4.
- یەکەم کۆبـــــــوونەوەی دەســـــــتەی بەڕێـــوەبەری نـــوێی یەکێتـــی نووســـەرانی کورد/ ژ (7) ل5.
- یاســـای دەزگـــای ناوەنـــدی نرخەکـــان/ ژ (20) ل4.

لێکۆڵینەوەی سیاسی

- بڕیارەکـانی ئەدیـس ئەبابـاو دەنگـدانەوە فراوانەکە/..../ ژ (4) ل2.
- بەڕیتانیـــــا ئەیەوێ تاوانەکـــــانی داپۆشێت/..../ ژ (8) ل2.
- بـا دەســتەی (طريــق الشــعب) چـاک بــزانن کە هەڵوێســتی شۆڕشــگێڕانە بە دروشــمی بــریقەدار پێــوانە نــاکرێ/ ن: کـــــوردێکی پێشــــــکەوتنخواز/ ژ (17)ل1.
- بەرپەرەک ژ خەباتـــــا میللەتـــــی کوریا/..../ ژ (22) ل2.

- بـــــۆچی جوتیارەکــــانی کوردســــــتان جیــابکرێنەوە لە جوتیارەکــانی هەرێمــی عێــــراق لە وەرگرتنـــی بەروبوومیانـــــدا/ ن. شـــێرکۆ عەلـــی محمـــد صـــدیق ژ (25) ل (3) و ژ (26) ل3.
- پورتوگــالی فاشســـت و هەڵبژاردنەکــانی ئەم دواییە/..../ ژ (0) ل2.
- پەرەپێـــدانی بیـــری پێشـــکەوتنخواز لە کوردســـــتاندا ، تەنیـــا بە پشـــتگیری کردنـــی شۆڕشـــی کـــورد دەبـــێ/ ن: کـــــــوردێکی پێشـــــــکەوتنخواز/ ژ (20)ل1.
- پارتیمـــــان هــــیچ کــــات دژ بە بەرەی سۆشیالســـــــــت و بـــــــزووتنەوەی

کۆمۆنیستی دنیا نییە/ ن: تالیب ڕۆستەم/ ژ (21) ل2.

- تاقمە کاسەلێس و هەڵبازەکەی ناو (حشع) لە گۆمی پەنگ خواردووی دروکانیاندا گەوزاون/..../ ژ (21)ل1.
- چەند نموونەیەکی دڕندەیی ڕژێمی ڕەگەزپەرستی خوارووی ئەفریقا/ و:.... / ژ (0) ل2.
- دەمێکە ڕێبازی شۆڤێنیستی خۆی بەسەر سیاسەتی حزبی شیوعی عێراقدا سەپاندووە. ن: کوردێکی پێشکەوتنخواز/ ژ (22) ل1.
- ڕاپەڕینی قوتابیانی کۆریای خواروو/ ن: برایەتی/ ژ (12) ل2.

- ژبـــــۆ میللتـــــــی کـــــورد.. ژ بــــــو سەرکەفتناوی/..../ ژ (5) ل5.
- شــەپۆلێکی نــوێی خەبــاتی قوتابیــان لە تایلاند/..../ ژ (11) ل2.
- شـــــــــێواندنی ڕووی بـــــــــــزووتەوەی ڕزگـــاریخوازی گەلـــی کـــورد خزمەتـــی کۆنەپەرســـــــتان و شۆڤینســـــــــتەکان دەکـــات/ ن: کـــوردێکی پێشـــکەوتنخواز/ ژ(12) ل1 و ژ (13) ل1 و ژ (14 و 15 و 16و 24 و 25)ل1.
- شۆڤینســــتە هەڵبازەکـــانی نـــاو حزبـــی شـــیوعی هەمیشـــە هەڵوێســـتی ڕاڕایـــان هەبــــــووە بەرامـــــبەر بـــــزووتنەوەی کوردســــــــــتان/ ن: کــــــــــوردێکی پێشکەوتنخواز/ ژ (8) ل1.

- قوتابیـانی یۆنـان دژی فاشـیزم خەبـات دەکەن/ و.... / ژ (10) ل2.
- کاتی تیرۆر هات/..../ ژ (6) ل2.
- لقـــــی 3ی پارتیمـــــان هەمیشـــــە پێشـمەرگەی کـوردەو خەمخـواری گەلـی عێراقی خۆشەویستە/..../ ژ(1)ل2.
- لەپێنـــاوی بەرەیەکـــی میللـــی دا لە ئەرجەنتین/و: .... / ژ (18) ل2.
- مەسەلەکە هەڵبژاردنی دیموکراتیانەیە یـــان خـــۆ بەزۆر ســـەپاندن/..../ ژ(6)ل8.
- هەڵوێســـتی ئەڵمانیـــای ڕۆژئـــاوا ســـــەبارەت بە یەکگرتنـــــی ئەورووپا/..../ ژ (3) ل2.

- هەڵبــژاردنەکەی نەقــابەی پــارێزەران/ ژ (8) ل 2 و (9) ل2.
- هێـــــــزە ئەمەریکاییەکـــــــان لە ئەورووپا/..../ ژ (13) ل2.
- هەڵوێســتی تــاقمی شۆڤێنســتەکەی نــاو حزبـــــی شـــــیوعی هەرگیـــــز لەگەڵ بیروبــاوەڕی سۆشیالیســتدا نــاگونجێ/ ن: کـــــوردێکی پێشـــــکەوتنخواز/ ژ (19)ل1.

- هەڵەشـــەیی کڵـــک و شۆڤینیســـتەکانی (ط. ش) ڕووی بـــــــــێ گەردی بـــــــزووتنەوەی ڕزگاریخوازیمـــــــان ناشـــــــیۆێنێ/ ن: کـــــــوردێکی پێشکەوتنخواز/ ژ (23) ل1.

- یادداشـــــتی پـــــارتی دیمـــــوکراتی کوردســـــتان بـــۆ پـــارت و دەزگـــاو نـــــوێنەرانی ڕای گشـــــتی/..../ ژ (6)ل1.

ڕۆشنبیری پارتایەتی

- بەرنـــامەی سیاســـی بەرەی نیشـــتمانی لاوس/ ئـــا: عبـــاس محمـــد حســـین/ ژ(18) ل2 و ژ (20) ل2 و ژ (22)ل2.
- دەربـــارەی چارەســـەرکردنێکی دروســـتی ناکۆکییەکـــانی نێـــوان ڕیزەکـــانی گەل، ئـــا: کمـــال میراودەلـــی/ ژ (16 و 21 و 26)ل2.

- دەربارەی کادیر/..../ ژ (26) ل2.
- شـــیکردنەوەی پرۆگـــرام و پەیـــڕەوی نـــــاوخۆی پـــــارتی دیمــــــوکراتی کوردســــــــــتان/..../ ژ (6) ل6 و ژ (16 و 21 و 26) ل2.

گفتوگۆ و ڕیپۆرتاژ

- ئەرکــــی ئەمــــڕۆی ئەدیبانمـــــان لە گفتوگـــۆیەک لەگەڵ مامۆســـتا صـــالح هەژاردا/..../ / ژ (0) ل5.
- ئامۆژگـای مامۆسـتایانی هەولێـر لە سـاڵی سـێیەمی دا/ پەیـــامنێری برایەتـــی لە هەولێر/ ژ (11) ل3.
- بازاڕی چاپەمەنی کوردی/ ژ (0) ل3.

- بــازاڕی چــاپەمەنی کــوردی/ پەیــامنێری برایەتی لە کەرکووک/ ژ (1) ل3.
- بــاری خوێنــدن لە مــاوەت لەچیــدایە/ حسين محمد عزيز/ ژ (4) ل3.
- بەڕێــوەبەری گشــتی ئــاوەدانکردنەوەی ژوورو دەربــارەی پڕۆژەکــانی کوردســتان دەدوێت/..../ ژ (14) ل4.
- بیــروڕای چەنــد مامۆســتایەک دەربــارەی هەڵبژاردنەکەیــان/ پەیــامنێری برایەتــی، سلێمانی/ ژ (16) ل5.
- خەرمــانی شۆڕشــی جیهــان لەگەڵ جێگــری ســــەرۆکی بەرەی ڕزگــــاریخوازی موزەمبیق/ و:.... / ژ (9) ل2.

- دەمەتەقەیەک لەگەڵ هونەرمەنـــــد کـــــاک جمـــال هیـــدایەت/ ئـــا: محمـــد عـــارف/ ژ (10)ل5.
- دەنــــگ و باســــی یەکێتــــی قوتابییـــــانی کوردســــتان، لقــــی دهــــۆک/..../ ژ (25) ل5.
- ڕێپۆرتاجێـــک لە نـــاوچە ڕزگارکراوەکـــانی موزەمبیق/ و:.... / ژ (17) ل2.
- ســــــەرکردەییەکی حزبــــــی کرێکــــــارانی بەڕیتانیـــا گـــاڵتە بە (هیـــث) ئەکـــات و :..../ژ(24)ل2.
- علـي سـنجاری بـۆ برایەتـی دەدوێـت/..../ ژ (15) ل5.

- قومـــــاركردن دەردێكـــــی كوشـــــندەی كۆمەڵەكەمـــــانە/ ئـــــا: مـــــارف عمـــــر بەرزنجی/ ژ (7) ل3.
- كـــــاكەمەم بۆتـــــانی بـــــۆ برایەتـــــی دەدوێ/..../ ژ (4) ل8.
- كفـری و شـیعری كـوردایەتی/ ئـا: لەتیـف هەڵمەت/ ژ (8) ل5.
- كۆنفرانســــــی وەزیرانــــــی پەروەردەی ئەورووپـــا/ ئـــا: یحیـــی حمیـــد/ ژ (24) ل5.
- گەشـتێكی زسـتانە بـۆ كوردسـتان/ ژیـلە/ ژ (25) ل8.
- لە كـۆڕی زانیـاری كـوردی دا، ئـا: محمـد بەرزنجی/ ژ (16 و 23) ل3.

- منـــدالآنی کـــورد دڵیـــان پـــاکە/..../ ژ (24) ل8.
- وەرزش/ ئـــا: پەیـــامنێری برایەتـــی، سلێمانی/ ژ (10) ل6.
- هەنگـــاوێکی بە نـــرخ بـــۆ لێـــک نزیککـــردنەوەی شـــارو لادێ/ ئـــا: پەیـــامنێری برایەتـــی لە کەرکـــووک/ ژ (3) ل3.
- هەڤـــاڵ حبیـــب محمـــد کـــریم ســـکرتێری کـــۆمیتەی ناوەنـــدی پارتیمـــان دەربـــارەی گفتوگـــۆی ئێســـتا بـــۆ برایەتـــی دەدوێت/..../ ژ (10) ل1.
- هەڤـــاڵ علـــي ســـنجاری لە دەمەتەقییێکـــی فـــراوان بـــۆ برایەتـــی دەدوێـــت/..../ ژ (15)ل5.

- هەڤـاڵ عبـدالوهاب ئەتروشـی بـۆ برایەتـی ئەدوێ/ ئا: کاردۆ گەلاڵی/ ژ (25)ل2.

وتاری ڕۆژنامەنووسی

- ئەم بـێ دەنگیـیە چیـیە؟/ ن: ئەنـوەر جاف/ ژ (3) ل6.
- ئەبـو گـاطـع گیـان "بەخـودای بەغـدا علووە"/ ن: عبدالله/ ژ (21) ل8.
- ئێـــــره کوردســــــتانە/ ن:خوێنەرێک/ژ(22)ل8.
- ئـێمەو شـیلی و ئەوان/ ن: وەرزیرێـک/ ژ (24) ل5.
- باکلکیسـتەکان- مخبـوص- نەبـن!/ ن: ئینسانێکی کورد/ ژ (13) ل8.

- تــا بــزانن ڕووی ڕۆژ بە بێژینــگ نــاگیرێ/ ن: ئینسانێکی کورد/ ژ (15) ل8.
- چـــاک وایە بە خۆتانـــدا بچـــنەوە/ ن: دەنەمێت/ ژ (19) ل8.
- دەگێـــــــڕنەوە،/ ن: ســـــــەربازێک/ ژ (21)ل5.
- ڕێبـــازی قوتابیـــان/.... ژ (5) ل3 و ژ (18) ل3 و ژ (21) ل5.
- ڕۆژێکــی مەزن لە مێــژووی ڕۆشــنامەگەریی کوردی دا/ ن: دارا تۆفیق/ ژ (0) ل1.
- 37 ســاڵ لــەمەوپــێش/ ن: مســتەفا ســاڵح کریم/ ژ (5) ل8.
- ســـەرنجێک بــۆ بەرچــاوی (مەســـڵەحەی نقلـــی رکـــاب) لە ســـلێمانی/ گەڕۆک/ ژ (11) ل8.

- قوتابیـــــان و ئۆتۆنـــــۆمی بـــــۆ کوردستان/..../ ژ (11) ل5.
- کـێ خـۆی گێـل کـردووه؟/ ن: ئینسـانێکی کـــــورد/ ژ (20) ل8 و ژ (21) ل5 و ژ (23) ل8 و ژ (24) ل8.
- که وتـــت حەق ئـــاو ڕادەوەســـتی/ ن: پێشـــــــــمەرگەیەک/ ژ (21) ل5 و ژ (22)ل5.
- گۆڤـــاری ئەســـتێره/ ن: عـــارف حەمه ئەمین/ ژ (1) ل8.
- لەگلێـــنەی چاوەکـــانمەوە/ ن:گلێـــنه/ ژ(3)ل8.
- له یـــادی 56 ســـاڵەی له دایـــک بـــوونی ســـەرکردەی عەرەب- جمـال عبـدالناصـر- / ن : مەیسون الاسدی/ ژ (7) ل2.

- له نـــــامەی كوردێـــــك دا : گلێـــــنه/ ژ(8)ل3.
- له نـــاخی كوردســـتانەوه/ ن: نەژاد عزیـــز سورمێ/ ژ (9) ل8.
- له هەگـبەی بیـری منـداڵی شـەهیدێك/ ن: خالید جوتیار/ ژ (17) ل8.
- له ئاژانســـــی دەنـــــگ و باســـــی كۆرستانەكانەوه/ ن: چقڵ/ ژ(21)ل8.
- له ئیســـتگەی (زەرداو)ی شـــەهیدەوه/ ن : چقڵ/ ژ (22) ل8.
- مـــــــاڵ ئاوایی/ن:دەســـــــــتەی نووسەران/ژ(0)ل6.
- مناڵیش ئەچەوسێننەوه/..../ ژ(2)ل2.
- مـــیللەت به ئاگـــایه/ ن: شـــەنه/ ژ (2 و 12 و 14 و 23) ل8 و ژ (26) ل5.

- منـــــالْ و جيـــــاوازی ڕەگەزايەتـــــی.../ ژ(10)ل8.
- ناتوانن بمان ڕوخێنن/..../ ژ (2) ل8.
- هەنگـــــاوێكی پێويســـــت/ ن: ئيحســـــان شێرزاد/ ژ (0) ل1.
- هەڵوێستێک/ ن: ژيلە/ ژ (0) ل4.

ئەدەب و لێكۆڵينەوەی ئەدەبی

- ئێلـــــوارو نـــــامەيەكی والاّ/ ن:بەمـــــو/ ژ(17)ل6.
- ئـاراگۆن و چاوەكـانی ئێلـزا/ ئـا: بەمـۆ/ ژ (23) ل2.

- جـۆن شـتاينبێک/ سـووتانێکی گـڕدار/ ئـا: ئەنوەر شاکەلی/ ژ (3 و 17) ل6.
- ڕیالزم/..../ ژ (9) ل6.
- ڕۆشـــنبیرەکانمان لە کـــوێن ، پێویســـتە چی بکرێت/ ن: خەلآت/ ژ (12) ل3.
- ســـــروودی پڵنگەڕەشـــەکان/ ژیـــلە/ ژ (7)ل8.
- لۆرکـــای شـــەهیدو هونەرمەنـــد/ و:.... / ژ (9) ل6.
- ناتالی ساروت/ ئا: .... / ژ (2)ل6.
- یەفتۆشـــینکۆ/ شـــیعر و یـــاری/.../ ژ(2)ل6.

شیعر

- پاکـــانەی دوو دیـــمەن/ مـــوزەفەر نەواب/ ژ (23) ل2.
- تـــۆ ئەو خـــاکەی منـــی جـــۆگە ئەخـــۆیتەوەو تێـــــــرت ئەکەم/ ســـــــامی شـــــــۆڕش/ ژ (12)ل5.
- داســـــتانی دوو دڵـــــداری برینـــــدار/ نەژاد عزیز سورمێ/ ژ (3) ل6.
- دەریــــا، ئەڕوا.. ئەڕوا.. ئەڕوا// هیشـــــام تاهیر بەرزنجی/ ژ (24) ل3.
- زەردەخەنە/ پـــــۆل ئێلـــــوار، و: بەمـــــۆ/ ژ (11) ل8.
- شۆڕشـــگێڕانی فەڵەســـتین، ئێـــوەش مـــنن- نەژاد عزیز سورمێ/ ژ (8) ل3.

- شاخ/ شێرکۆ بێکەس/ ژ (25) ل8.
- کــۆپلەی هەڵبــژاردە/ (مەهــدی ئومێــد، کەســـاس جەبـــاری، ئاشـــتی ئیســـماعیل شاوەیس ، هیشام تاهیر)/ ژ (24)ل3.
- گـۆرانییەک لەسـەر سـنوور/ هیشـام تـاهیر بەرزنجی/ ژ (0) ل5.
- لەبیرمە/ زێوەر/ ژ (5) ل3.
- لە دووربینـــی مرۆڤێکـــی باوەرشـــەیدا ، فەرید زامدار/ ژ (8) ل5.
- لە شـیعری محمـود درویـش/ و: عەیـن/ ژ (14) ل8.
- لە ئەدەبـــــی گەلانەوە/ ئـــــاراگۆن/ ژ (18)ل8.

چیرۆک

- چیـرۆک بـۆ منـداڵان/ ابـراهیم قـادر جـاف / ژ (26) ل8.
- ڕاو/ احمد محمد اسماعیل/ ژ (8) ل5.
- شـــانۆییێکی بەژان/ ســـۆران مەحـــوی/ ژ (1) ل6.
- نەخشـی سـەرگۆر/ فاختـانش ئەنانیـان و: م. ئارام/ ژ (2) ل6.
- نـارنجۆکێکی هەتیـو/ عبداللـە سـەراج/ ژ (12) ل5.
- هەســـتێک لە ژوورێکـــی تەنـــگەبەردا/ ئەمینی میرزا کەریم/ ژ (0) ل5.

بیری ڕاگوزاری

- ئـــاگرو بەفـــر/ ن: عبدالمجیـــد لطفـــی/ ژ (14 و 17 و 19 و 25) ل8.
- ئـــــاگرو بەفـــــر/ ن: بـــــاوکی ئـــــالان/ ژ (25)ل8.
- بـــــا دەنگتـــــان بێـــــت/ ن: نەژاد/ ژ (16)ل8.
- پێشـــــمەرگەی بـــــاوەڕ/ ن: ئەنـــــوەر شاکەلی/ ژ (20) ل8.
- چڵێـــک لە هەتـــاوی بەڵـــێن/ ن: جەلالـــی میرزا کەریم/ ژ (0) ل4.
- ژ کویراتیـــا دلـــی/ ن: عبـــدالرحمن/ ژ (0) ل8 و ژ (4) ل8.

- ژ کویراتیـــا دلـــی/ ن: مەتـــین/ ژ (8) ل8 و ژ (13) ل8 و ژ (25) ل8.
- ســـروودێک بـــۆ پێشـــمەرگە/ ن: ئەنـــوەر شاکەلی/ ژ (15) ل8.
- کۆچی چالاک/ بێ چاو/ ژ (1) ل5.
- کوردســــــتانەکەم/ ن: عبـــــاس محمــــــد حسین/ ژ (24) ل8.
- لەوەتەی هەم/ ن: ئەنـــــــوەر جـــــــاف/ ژ(8)ل8.
- نــامەیەک بــۆ شــیرین/ ن: ســەلام محمــد/ ژ (12) ل5.
- وتەیەک/ ن:مـــــارف عمـــــر بەرزنجـــــی/ ژ(24)ل3.

هونەر و
لێکۆڵینەوەی هونەری

- ئایا ڕیالزمی ڕەمزی قوتابخانەیەکی تازەی وێنەکێشانە؟. ئەلف شین/ ژ (10)ل8.
- بیرەوەری ژنەکەی پیکاسۆ/.../ ژ(10)ل4.
- بەرەو شانۆیەکی سیاسی/ فازڵ جاف/ ژ (21) ل3.
- جیهانی سینەما/..../ ژ (12) ل8.

- زوڵتـــان كـــودالّی، مۆســـیقاری بەناوبانـــگ مەجەر و شـــوێنی لە مۆســـیقای ســـەدەی بیستەم دا/..../ ژ (1) ل6.
- ســـیكرۆس ، ئەو هونەرمەنـــدەی بـــوو بە ئـــالاّ بـــۆ گەلەكەی/ جمـــال رشـــید/ ژ (21)ل3.
- شـــانۆنامەیەكی تـــازەی مـــیللەر/..../ ژ (0) ل8.
- شـانۆی ئەمڕۆمـان ئەبـێ ڕۆژنـامە بێـت ، بـــۆ ئەو كەســـانەی نـــاتوانن ڕۆژنـــامە بخوێننەوە/ جمال رشید/ ژ (10) ل5.
- سـۆفیا لـۆرین، هونەرمەنـدو دایـك/..../ ژ (7) ل8.
- كارەســـاتی مـــرۆڤ لەســـەر شـــانۆی ماداش/..../ ژ (0) ل8.

- كـورته باسـێک لەسـەر ژیـانی هونەرمەنـدی نەمــری کورســتان، کــاوێس ئاغــا/ خالیــد عومەر هەرکی/ ژ (3) ل8.
- گۆیا/..../ ژ (9) ل6.
- مۆســــيقا زمــــانی دڵ و خۆشەويســــتی/ سوبحی غفور ساڵەیی/ ژ (18) ل8.
- مــاکس شــڤانێکی/ ئــا: محمــد عــارف/ ژ (23) ل2.

ڕۆشنبیری گشتی

- ئایـــا جوتیـــاران چینێکـــی شۆڕشـــگێڕن؟/ تاڵیب ڕۆستەم/ ژ (6) ل5.
- ئـــافرەت لە دنیـــای ســـەرمایەداری دا/..../ ژ (24) ل2.
- پڕوپاگەنـــــدەی بـــــاو/ ن: نەژاد عزیـــــز سورمێ/ ژ (2) ل3.
- چـــاپ و چـــاپەمەنی لە کوردســـــتان/ ن: پشکۆ توفیق/ ژ (1) ل6.
- چـــی دەربـــارەی قەرەجەکـــانی دنیـــا دەزانیت/..../ ژ (2) ل8.
- چەپکێـک لە قسـەکانی سـەرۆک ماوتسـی تونگ/..../ ژ (6) ل8.

- خـــــــواردنی چەور زیانبەخشـــــــه/..../ ژ(2)ل8.
- دەمەتەقێـــیەک لە مەیـــدانی زمـــانەوانی/ نەریمان/ ژ (13 و 14) ل3.
- دینـــیس دیـــدرۆ/ ئـــا: ئومێـــد ئاشـــنا/ ژ (17) ل6.
- دەربـــارەی بیروبـــاوەڕی زۆچـــی/ و: عبـــاس محمد حسین/ ژ (19) ل2.
- ڕۆشـــــنبیر کێـــــیه؟/ ســـــوبحی غفــــور ساڵەیی/ ژ (19 و 20) ل3.
- ڕۆژنـــامەی جیمنجیـــا (گەل) چەنـــد کەس دەری دەکەن/..../ ژ (6) ل8.
- ڕۆشنبیر کێیه؟/ خەڵات/ ژ (10)ل3.
- ڕۆژنـــامەگەریی و ڕاگەیانـــدنی ئیســـرائیل لە ئەمەریکای لاتین دا/..../ ژ (12) ل2.

- ڕۆشـــنبیر کێـــیە/ ئـــازاد محمـــود/ ژ (15)ل3.
- کوردســـتان و وەرزش جمـــال رشـــید/ ژ (22) ل8.
- کـاروانی ڕۆشـنبیری و هـونەری کـوردی لە سـاڵی 1973دا/ ئـا: احمـد سـید علـي بەرزنجـــــی/ ژ (6 و 7 و 8 و 9 و10 و 11و 12 و 13 و 15 و 17 و 19 و 20 و 22 و 23 و 25 و 26) ل3.

مێژوو

- شـــاری ئـــاکرێ، ڤیـــان و جـــوانی و مێژوو/..../ ژ (26) ل8.
- عەشـیرەتی زەنـگەنە/ محمـد عبـدالرحمن محی الدین/ ژ (6 و 9) ل3.

(2) ئیندێکسی نووسەران
بەپێی ئەلف و بێ

(ء)

1- **ئاراگۆن/** ژ (23) ل2.
2- **ئاشـــــتی ئیســــــماعیل شـــــاوەیس/** ژ (24)ل3.
3- **ئازاد محمود/** ژ (15) ل3.
4- **ابراهیم قادر جاف/** ژ (26) ل3.
5- **احمـد سـید علـي بەرزنجـی/** ژ (6) ل3، ژ (7) ل3، ژ (8) ل3، ژ (9) ل3، ژ (10) ل3، ژ (12) ل3، ژ (13) ل3،

ژ (15) ل3، ژ (17) ل3، ژ (19) ل3، ژ (20) ل3، ژ (23) ل3، ژ (25) ل3، ژ (26) ل3.

6- **احمد محمد اسماعيل/** ژ (8) ل5.

7- **ئەحمەد تاقانە/** ژ (16) ل8.

8- **ئەمين ميرزا كريم/** ژ (0) ل5.

9- **ئەنـــوەر جـــاف/** ژ (2) ل8، ژ (3) ل6، ژ (8) ل8.

10- **ئەنــــــوەر شــــــاكەلى/** ژ (3) ل6، ژ (12) ل8، ژ (15) ل8، ژ (17) ،ل6، ژ (20) ل8

11- **ئەنوەر محمود/** ژ (5) ل8.

12- **ئەلــــــف . شـــــين/** ژ (3) ل8، ژ (10)ل8.

13- **ئيحســــــان شــــــێرزاد/** ژ (0) ل1، ژ (20) ل4.

14- **ئینســــــانێکی کـــــورد**/ ژ (15) ل8، ژ (20) ل8، ژ (21) ل5، ژ (23) ل8، ژ (24) ل8.

15- **ئومێد ئاشنا**/ ژ (17) ل6.

16- **ئێلوار**/ ژ (17) ل6.

(ب)

17- **باوکی ئالان**/ ژ (25) ل8.

18- **ب. هەڵۆ**/ ژ (22) ل8.

19- **بەمــــــۆ**/ ژ (11) ل8، ژ (17) ل6، ژ (23) ل2.

20- **بەرزنجەیی**/ ژ (23) ل3.

21- **بێ گەرد**/ ژ (6) ل3، ژ (25) ل3.

22- **بێ چاو**/ ژ (1) ل5.

(پ)

23- **پشکۆ تۆفیق/** ژ (1) ل6.

24- **پۆل ئێلوار/** ژ (11) ل8.

25- **پەیـامنێری برایەتـی کەرکـووک/** ژ (1) ل3، ژ (3) ل3.

26- **پەیـامنێری برایەتـی سـلێمانی/** ژ (0) ل6، ژ (16) ل5.

27- **پەیـامنێری برایەتـی دهـۆک/** ژ (2) ل5، ژ (4) ل5.

28- **پەیـامنێری برایەتـی هەولێـر/** ژ (11) ل3.

29- **پێشـەنگ/** ژ (0) ل2، ژ (2) ل2، ژ (4) ل2، ژ (5) ل2، ژ (7) ل2، ژ

(9) ل2، ژ (10) ل2، ژ (11) ل2، ژ
(13) ل2، ژ (14) ل2، ژ (17) ل2،
ژ (22) ل2، ژ (25) ل2.
30- **پێشڕەو/** ژ (20) ل2.

(ت)

31- **تالیــــــب ڕۆســـــــتەم/** ژ (6) ل5،
ژ(21)ل2.

(ج)

32- **جمال احمد قەرەداغی/** ژ (22) ل8.
33- **جمــــــال رشــــــید/** ژ (10) ل5، ژ
(21)ل3
34- **جمال هیدایت/** ژ (10) ل5.

35- **جەلالـــــى ميـــــرزا كـــــريم/** ژ (0) ل4،ژ(1)ل8.

(چ)

36- **چقلْ/** ژ (21) ل8، ژ (22) ل8.

37- **چەكـــــوش/** ژ (0) ل3، ژ (2) ل3، ژ (3) ل3، ژ (4) ل3، ژ (6) ل3، ژ (7) ل3، ژ (8 و 9 و 10 و 12 و 13 و 15 و 17 و 19 و 22 و 23 و 25 و 26) ل3.

(ح)

38- **حبيـــب محمـــد كـــريم/** ژ (10) ل1، ژ (20) ل1.

39- **حسين محمد عزيز/** ژ (4) ل3.

(خ)

40- **خاليد جوتيار/** ژ (17) ل8.

41- **خاليد عمر هەركى/** ژ (3) ل8.

42-**خەپە/**ژ(0)ل4،ژ(8)ل8،ژ(11)ل8، ژ(18) ل8، ژ (21) ل8، ژ (26) ل8.

43- **خەڵات/** ژ (10) ل3، ژ (12)ل3.

44- **خوێنەرێک/** ژ (22) ل8.

(د)

45- **دارا تۆفیق/** ژ (0) ل1.

46- **دەســـــتەی نووســـــەران/** ژ (0) ل6، ژ (0) ل8.

47- **دەزگا/** ژ (12) ل3.

48- **دەنەمێت/** ژ (19) ل8.

(ر)

(ز)

49- **زێوەر/** ژ (5) ل3.

(ژ)

50- **ژیــــــله/** ژ (0) ل4، ژ (5) ل8، ژ (7) ل8، ژ (10) ل8، ژ (25) ل8.

(س)

51- **سامی شۆڕش/** ژ (12) ل5.

52- **ســـــەلام مـــــحەمەد/** ژ (4) ل8، ژ (8) ل3، ژ (12) ل5.

53- **سەربەست بامەڕنی/** ژ (0) ل8.

54- **سۆران مەحوی/** ژ (1) ل6.

55- **ســـــــــــەعدوڵڵا پەرۆش/** ژ (7) ل8، ژ (15) ل8.

56- **سەربازێک/** ژ (21) ل5.

57- **سین/** ژ (9) ل3.

(ش)

58- **شـــــــــوان**/ ژ (0) ل3، ژ (1) ل3، ژ (2 و 3 و 4 و 7 و 9 و 10 و 13 و 22 و 26) ل3.

59- **شـــــێركۆ بـــــێ كەس**/ ژ (3) ل3، ژ (25) ل8.

60- **شـــــــــەنە**/ ژ (2 و 12 و 14 و 23 و 26) ل8.

61- **شــێركۆ علــي محمــد** / ژ (25) ل3، ژ (26) ل3.

(ص)

62- صــبحى **غفــور ســاڵەیی/** ژ (17) ل8، ژ (18) ل8، ژ (19 و 20) ل3.

(ع)

63- **عارف حەمە ئەمین/** ژ (1) ل8.
64- **عبــاس محمــد حســین/** ژ (18 و 19 و 20 و 22) ل2، ژ (24) ل8.
65- **عەبدولوەهاب ئەتروشی/** ژ (25)ل2.
66- **عبدالرحمن/** ژ (0) ل8، ژ (4)ل8.
67- **عبدالرحمن نەقشبەندی/** ژ (4)ل3.
68- **عەبدوڵڵا سەراج/** ژ (12) ل5.
69- **عبدالله/** ژ (21) ل8.

70- **عبدالمجيـــــد لـــوتفى/** ژ (14) ل8، ژ (17) ل8، ژ (19) ل8.

71- **عەين/** ژ (14) ل8.

(ف)

72- **فازڵ جاف/** ژ (21) ل3.

73- **فايەق هوشيار/** ژ (21) ل4.

74- **فاختانش ئەنانيان/** ژ (21) ل6.

75- **فەريد زامدار/** ژ (8) ل5.

76- **فەلەک/** ژ (1) ل3.

(ڤ)

(ق)

(ک)

77- **کاکە مەم بۆتانی/** ژ (4) ل8.

78- **کـــــاردۆ گەڵاڵـــــی/** ژ (17) ل3، ژ (25)ل2.

79- **کەمـــال میراودەلـــی/** ژ (16) ل2، ژ (26)، ل2.

80- **کـــوردێکی پێشـــکەوتنخواز/** ژ (12 و 14 و 15 و 16 و 17 و 19 و 20 و 22 و 23 و 24 و 25) ل1.

81- **کەساس جەباری/** ژ (24) ل3.

(گ)

82- **گلێنە/** ژ (3) ل8، ژ (8) ل3.

83- **گەڕۆک/** ژ (11) ل8.

(ل)

84- **لویس ئاراگۆن/** ژ (18) ل8.

85- **لەتیـــــف هەڵـــــمەت/** ژ (8) ل5، ژ (20) ل8.

86- **لەشکر/** ژ (13) ل8.

(م)

87- **مارف عمر بەرزنجی/** ژ (7) ل3.

88- **محمـد عبـدالرحمن محـی الـدین/** ژ (6) ل3، ژ (9) ل3.

89- **محمـــــــد عــــــارف/** ژ (10) ل5، ژ (23)ل2.

90- **محمد حەمە باقی/** ژ (6) ل8.

91- **محمـــــــد بەرزنجــــــی/** ژ (16) ل3، ژ (23) ل3.

92- **م. ئارام/** ژ (26) ل8.

93- **محمود دەروێش/** ژ (14) ل8.

94- **مستەفا ساڵح کریم/** ژ (5) ل8.

95- **موزەفەر نەواب/** ژ (23) ل2.

96- **مەتـــــین/** ژ (8) ل8، ژ (13) ل8، ژ (25) ل8.

97- **مەستی/** ژ (9) ل8.

98- **مەهدی ئومێد/** ژ (24) ل3.

99- **مەیسلۆن ئەسەدی/** ژ (7) ل2.

(ن)

100- **نانەرەق/** ژ (14) ل3.

101- **نەریمان/** ژ (13) ل3، ژ (14)ل3.

102- **نەژاد عزیــــز ســــورمێ/** ژ (2) ل3 ، ژ (3) ل6 ، ژ (9) ل8 ، ژ (16) ل8 ، ژ (18) ل3 ، ژ (22) ل3.

(و)

103- **وەرزێرێک/** ژ (24) ل5.

(هـ)

104- **هەنگێو/** ژ (14) ل8، ژ (17)ل3.

105- **هیشــام تــاهیر بەرزنجــی/** ژ (5) ل5،
ژ (24) ل3.

(ی)

106- **یەحیا حەمید/** ژ (14) ل6.

107- **یەفتۆشینکۆ/** ژ (2) ل6.

108- **یەکێتــــی نووســــەرانی کـــورد لقـــی کەرکووک/** ژ (1) ل5.

- تەواو -

پاشبەند

پاشبەندی ژمارە (1)		لیستی مانشێتە سەرەکییەکان
ژمارە	ڕۆژ	دەقی مانشێتەکان
(0)	1974/1/1	پێشەوا بارزانی: با هەوڵ و تەقەلامان یەک بخەین بۆ چەسپاندنی ئاشتی و دیموکراتی و یەکێتی نیشتمانی و شادبوونی کوردستان بە ئۆتۆنۆمی.
(1)	1974/1/8	هاتنە خوارەوەی (ین)ی ژاپۆنی
(2)	1974/1/9	بیست و چوار سەعات شەڕ لە ڤێتنامی خواروودا

بەردەوام بوو.		
سلاومان بۆ کۆنگرەی چوارەی یەکێتی نووسەرانی کورد	1974/1/10	(3)
(1) پەرەسەندنی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانی فەڵەستین. (2) دەست پێکردنی کۆبوونەوەکانی کۆنگرەی چوارەمی نووسەرانی کورد.	1974/1/11	(4)
دامەزراندنی کۆماری عەرەبی ئیسلامی لە نێوان لیبیاو تونس دا (**ڕۆژی 1/12/ پشووی ڕۆژنامە بوو**).	1974/1/13	(5)

ـــــــــــــــــــــ ـــــــــ	1974/1/14	(6)
ـــــــــــــــــــــ ـــــــــ	1974/1/15	(7)
ڕیسـوایی بۆئەوانـەی دژی بزووتنــــەوەی نەتەوەی کوردن.	1974/1/16	(8)
دەست پێکردنەوەی گفتوگۆی حکومـەت و پارتیمـان دەربـارەی ئۆتۆنۆمی کوردستان.	1974/1/17	(9)
هەڤاڵ حبیب محمد کـریم سـکرتێری کۆمیتـەی ناوەنـدی پارتیمـان دەربـارەی گفتوگـۆی ئێسـتا بـۆ برایەتی دەدوێت.	1974/1/18	(10)
پشـووی ئاسـایی	1974/1/19	(-)

ڕۆژنامە.		
شۆڕشــــــــگێڕانی ڤیێتنام دوو ناوچەی ژێر دەستی حکومەت ئازاد دەکەن.	1974/1/20	(11)
شـــــێواندنی رووی بزووتنـــــــــەوەی رزگــاریخوازی گــەلی کـــورد خزمـــــەتی کۆنەپەرســــــتان و شۆڤێنســـــــیتەکان دەکات.	1974/1/21	(12)
مانگـــــــــــە دەســـــــکردەکانی ئەمەریکا ، چاوەدێری (ئاشتی) دەکەن لە ڕۆژهـــــــــەڵاتی ناوەڕاستدا.	1974/1/22	(13)
(1) شۆڕشــگێڕانی	1974/1/23	(14)

		فەڵەســـــتین دژی ڕێککەوتنەکـــــەی بەرەی سوێسن. (2) کـــۆنگرەی پێنجـــەمی یـــەکێتی مامۆســـــتایانی کوردستان.
(15)	1974/1/24	ســــــەرکەوتنی لیستەی مامۆستایانی کوردســتان بەرپــەرچ دانەوەیــەکی توونــدی دوژمنانی کوردە.
(-)	1974/1/25	ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ ــ
(16)	1974/1/26	لیســــــتەی مامۆســــــتایانی کوردســـــتان سەرکەوت.

(17)	1974/1/27	– – – – – – – – – – – – – – – – –
(18)	1974/1/28	– – – – – – – – – – – – – – – – –
(19)	1974/1/29	– – – – – – – – – – – – – – – – –
(20)	1974/1/30	پەرەپێدانی بیری پێشکەوتنخوازی لە کوردستان تەنیا بە پشتگیری کورد دەبێت.
(21)	1974/1/31	– – – – – – – – – – – – – – – – –
(22)	1974/2/2	– – – – – – – – – – – – – – – – –
(23)	1974/2/4	– – – – – – – – – – – – – – – – –

(24)	1974/2/5	سووریا: بۆ لەیەک جیاکردنـــــــــەوەی هێزەکـــان ئامـــادەین ڕێک بکەوین.
(25)	1974/2/6	قۆنـــاخی ســـێیەمی کشـــــانەوەی هێــــزە ســـەهیونییەکان لـــە بـــــەرەی ڕۆژئـــــاوای ســــــوێس دەســــتی پێکرد.
(26)	1974/2/7	یــــــاخی بـــــوونی بەشــــــێکی زۆری سـوپای ئـەردەن لـە ڕژێمەکـــەی مـــەلیک حسین.

پاشبەندی ژمارە (2)	لیستەی وێنە کەسییەکان			
زنجیرە	وێنە	ژمارە و ڕۆژ	لاپەڕە	لەسەر چەند ستوون بڵاوکراوەتەوە
1	بارزانی	(0) 1974/1/1	(1)	(2)
2	ساڵح هەژار (ئەدیب)	(0) 1974/1/1	(5)	(1)
3	زوڵتان کۆدالی (مۆسیقاران)	(1) 1974/1/8	(6)	(1)
4	یەفتۆشینکۆ (شاعیر)	(2) 1974/1/9	(6)	(1)
5	علی سنجاری	(15) 1974/1/24	(5)	(3)
6	مەسعود محەمەد	(16) 1974/1/26	(3)	(1)
7	ضیاءالدین قصاب	(18) 1974/1/28	(8)	(1)
8	عبدالله محمد سعید	(21) 1974/1/31	(1)	(2)
9	سیکیرۆس	(21) 1974/1/31	(3)	(1)
10	محمد محمود عبدالرحمن	(22) 1974/2/2	(1)	(1)
11	کیمئیل سونگ	(22) 1974/2/2	(2)	(1)
12	حسین حاجی عبدالله بۆر	(22) 1974/2/2	(3)	(1)
13	دڵشاد عبدالله (شاعیر)	(24) 1974/2/5/	(3)	(1)
14	عبدالوهاب ئەترۆشی	(25) 1974/2/6	(2)	(1)
15	علي عومەر (شەهید)	(25) 1974/2/6	(5)	(1)

پاشبەندی ژمارە (3)

چەند تێبینییەک

- برایەتی لە سەرەتادا گۆڤـارێکی مانگـانە بوو بەناوی "**برایی**"یەوە بڵاودەکرایەوە ، پاشـــان کـــرا بە (**برایەتـــی**) و چەنـــد ژمارەیەک بە گۆڤار مایەوە ، پاشان بوو بە ڕۆژنامەیەکی هەفتـانە وەک پاشـکۆی (التآخی)ی عەرەبیی ڕۆژانـە ، حەفـتەی جارێـــک لە بەغـــدا دەردەچـــوو ، **لە 1974/1/1دا ژمـــــــــارە (0) وەک ڕۆژنـامەیەکی (ڕۆژانە) لە بەغـدا بـڵاو کرایەوە.**

- **بەم جۆرە (برایەتـی) بـوو بە یەکەمـین ڕۆژنـــــــامەی ڕۆژانە لە مێـــــــژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا .**
- ژمـــــارە (0)ی (وەک ژمـــــارەیەکی تەجریبـــی) لە 1974/1/1 دەرچـــووە ، ژمـــارە (1) لە 1974/1/8 دەســـت بە دەرچوون دەکا .
- لاپەڕەی یەکەمـــی ژمـــارە (1) بـــێ وێنەیە!!
- ژمارە (0) ، لەسـەری نووسـراوە (10) لاپەڕەیە!
- لاپەڕەی (3) ، ســـــێ (گۆشـــــەی بەردەوام)ی تێــــدایە ، (**بزمارێـــــک**) (**گۆشەیەکی ئازاد**) ، (**ڕایەک**)..

- سێ گۆشەی بەردەوام لە یەک لاپەڕەدا!!

- پشووی ڕۆژنامە ، ڕۆژانی شەممە بـوو.. ئەمەش لە ڕۆژی هەینــی 1974/1/11دا لە ژمارە (4)دا ڕاگەیێنراوە.
- ناوی خوازراو لە (برایەتـی)دا بـووە بە دیاردەیەک بۆی.
- زۆربەی وێنەکـــانی ئەو وێنـــانەن کە لە پێشدا بڵاوبوونەوەتەوە.
- لاپەڕەکـان ناویـان لـێ نەنـراوە ، واتـە لاپەڕەبەنـــدی بـــۆ نـــەکراوە کە ئەم لاپەڕەیە تـایبەت بـێ بە لێکـۆڵینەوە یـا هونەر یا.. تاد.
- کاریکاتێری هەر تێدا نییە (!!؟).

- سـەروتاری ژمـارە (3)ی هەر لەبـارەی (برایەتی) خۆیەتی.
- پیتەکانی زۆریان کوردی نـین ، ئەمەش لە بـۆ (سـەروبۆر)یان ڕا دیـارە ، بەتایبەتیش لە تایتڵە لاوەکییەکان دا.
- وەرزشی تێدا نییە (!!؟).
- ئەدەبـی منـداڵان ، تەنیـا یەک چیرۆکـی تێدایە و بەس!
- چـاوپێکەوتن و میتینگـی سیاسـی بڵاونەکردووەتەوە!
- نرخـی فرۆشـتنی (برایەتـی) بەپێـی ئەوکاتیش نرخێکی ڕەمزی بوو.

هەوڵە چاپکراوەکانی

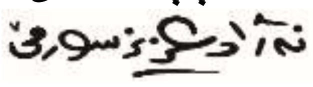

1) لەبواری لێکۆڵینەوەی ڕۆژنامەنووسیدا

- **ڕۆژنامەگەریی کوردی و ڕۆژنامەنووسی کورد** – 1984بەناوی خوازراوی (پاکزاد محمد کریم) ، چاپکردن وبڵاوکردنەوەی یەکێتی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان (لەشاخ) ـ چاپی دووەم بەناوی سەریح ، هەولێر چاپخانەی زانکۆی سەلاحەددین1991.
- **پرۆژەیەك بۆ دەرکردنی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی** – لێکۆڵینەوە ـ گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ) بەغدا ، پایزی1986 .
- **هەڵەی چاپ ، ئەمڕۆ و ئاسۆی دواڕۆژ ـ لێکۆڵینەوە** ـ بە دوو بەش ، ڕۆژنامەی (هاوکاری) بەغدا 1988

- **وێنـــه و کاریکـــاتێر و تایپۆگرافیـــا و بەکارهێنانیان لەڕۆژنامەگەریی کوردی دا -** لێکۆڵینەوە - بەسێ بەش، گۆڤاری(کاروان) ژمارە85و86و87)ی1990.
- **برایــەتی: یەکــەمین ڕۆژنامــەی ڕۆژانــە لەمێـــــــژووی ڕۆژنامەگــــــــەریی کوردیدا.لێکۆڵینەوە و بیبلۆگرافیا -** چاپی یەکـــەم چـــاپخانەی خـــەبات1991و گۆڤاری(یەکگرتن) - هەندەران (دانیمـارك) چـــاپی دووەم چـــاپخانەی وەزارەتـــی پەروەردە - هەولێر 1997.
- **ئاژانسی دەنگوباسی کوردستان(ئاداکـ ADAK) پرۆژەی دامەزراندن وبەڕێوەبردن** ـــ لێکۆڵینەوەـــ ڕۆژنامـــەی (برایـــەتی) بەسـێزدە ئەڵقـە1993، چـاپی یەکـەم بـە کتێب هەولێر1993، چـاپی دووەم بـەکتێب

چاپخانەی خەبات دهۆك1997، چاپی سێیەم هەولێر2005.

- **درەختی بنكۆڵ كراو: پەنجەنمایێكی ڕۆژنامەنووسییانە بۆ باری ڕووناكبیری وكلتووری كوردی** چاپی یەكەم كوردستان1995، چاپی دووەم سوید1996، چاپی سێیەم ـ هەولێر2006.
- **ئازادی لە بەهاری تەمەنیدا**، وتار لە بارەی ڕۆژنامەنووسییەوە ، چاپی یەكەم هەولێر ـ كوردستان2005 .
- ڕۆژنامەگەریی كوردی ـ چەند سەرەقەڵەمێك لەبارەی تەكنیك و هونەرەكانی ، چاپی یەكەم هەولێر1999،چاپی دووەم 2006.
- **شار لە هەڵبوون و كوژانەوەیدا** ـ وتاری ڕۆژنامەنووسیی ، چاپی یەكەم2005.

- **میـدیای کـوردی لــە بازنــەی گەمــەکانی سیاسەتدا** ،چاپی یەکەم2020
- **دیدارلەبارەیشیعر و ڕۆژنامەنووسی** چاپی یەکەم **2020**

2) شیعر :

- **ئەوشــەوانەی خــەوم نــایێ** : چــاپخانەی (النعمان) نەجەف ـ**1977**
- **تاڤگەی مەند** : چاپخانەی (شـفیق) بەغـدا ـ**1987**.
- **چەند کۆتەلێکی جەنازەیی:** چاپی ئیتالیـا **1994**، چاپی کوردستان ، دهۆك **1995**.
- **هەندێ لەوشوێن پێیانەی بەسەرشـەختەدا مابوونــەوە** ـ چــاپی یەکــەم کوردســتان **2005**.
- **تاڤگەی مەند و ئەوانیتر** ـ کۆی **4** کۆشیعر پێکەوە ـ چاپی یەکەم کوردستان**2005**.

- **بـەو ڕێیانــەدا تێپــەریم لــەو کانییانــەم خواردەوە** - چاپی یەکەم2010.
- **ئەوەی لە دواخوانی برایاندا نـەگوترابوو** - چاپی یەکەم 2015.
- **کەویەبـەفرەکانی دۆزەخ** - چـاپی یەکـەم 2016
- **تەلارساز و هەندێ لە زیندەخەونەکانی** .. - چاپی یەکەم 2018
- **کاژە بەژن بڵنـدەکانی ڕۆژهـەلأت** ، چـاپی یەکەم 2020 .

3) لەبواری وەرگێڕان دا :

- **نووستوی بەرباران** : شیعر لە فارسـییەوە، چـاپی یەکـەم بەغـدا1980، چـاپی دووەم بەزیاد کراوییەوە هەولێر 2005
- **ڕێگاوبـــان** ، پێـــنج چــیرۆکی درێـــژ و شــانۆنامەیەك لــەنیکۆلای خایتۆفــەوە - چاپی یەکەم، چـاپخانەی (الحوادث) بەغـدا،

بڵــاو کردنــەوەی کتێبخانــەی حەیــدەری 1983، چــاپی دووەم هــەولێر ـ دەزگــای موکریانی2005

- **ســـــەرەتاییێك بۆتێگەیشـــتنی هونـــەری شـــــــێوەکاری**.چـــــاپی یەکـــــــەم چاپخانەی(حســام) بەغــدا **1986**. چــاپی دووەم – هـــــــــەولێر– دەزگـــــــای موکریـــــانی**2005**.چـــــاپی ســــێیەم – هەولێر**2015**.
- **چەندنامەیەك بۆ تارانتابابۆ:** نازم حیکمەت وەرگێـڕان لەعەرەبییـەوە. چـاپی یەکـەم ـ چـاپخانەی (الزمـان) بەغـدا **1990**، چـاپی دووەم ـ سوید ـ کتیبخانەی ئەرزان. چـاپی سێیەم کوردستان**2005**
- دایکـی کـورد ـ دانییـل مـیتران وەرگێـڕان لەعەرەبییەوە،چـاپی یەکــەم**1996**،چـاپی دووەم2011.

- شـوانی بۆشـایی شـیعر ، چـاپی یەکـەم ـ کوردستان2010.
- سترانبێژی شەقام ـ شـیعر ـ چـاپی یەکـەم 2018
- خـەونمان بـۆ زسـتان دی ـ شـیعر ـ چـاپی یەکەم 2018

4) پیشانگاکانی کۆلاژ،ناوەرۆکی**6** پیشانگا.

- پـــایزی چـــاوەکان ، کـــۆلاژ لەتاراوگـــەی شـــــیعردا وەزارەتـــــی ڕۆشـــــنبیری – هەولێر1998
- چاوەکان هەمیشە چاوەکان، کلاّوڕۆژنەیەك لەشەختەدا، وەزارەتی ڕۆشنبیری1999
- دیســان چاوەکانــ چــاپخانەی وەزارەتــی ڕۆشنبیری2005.
- شــرفة ، بەزمـــانی عـــەرەبی ، چـــاپی یەکـــەم چـــاپخانەی خـــەبات دهـــۆك1998 ، چـــــاپی دووەم بـــــەکوردی بـــــەناوی

(گەمەشاراوەکانی با)، بەوەرگێڕانی نەجات حەمیـــد ئەحمـــەد و پێداچـــوونەوەی نووسەر2008

- ســاوی شــتان لــەفۆتۆگراف دا ، چــاپی یەکەم2008 .
- **هونەری کۆلاژ -مێژوو ..تەکنیك ..ئەزموون** چاپی یەکەم کوردستان 2020
- **وطــن في حبــة رمــان** ، قصــائد مختــارة ترجمة وتقديم : محمد حسين المهندس . الطبعة الاولى 2021 .

بێجگــە لــە دەیــان شــیعری وەرگێــڕدراو و نووسینی دیکە لە کات و شوێنی جیاجیـادا بە کوردی و عەرەبی .

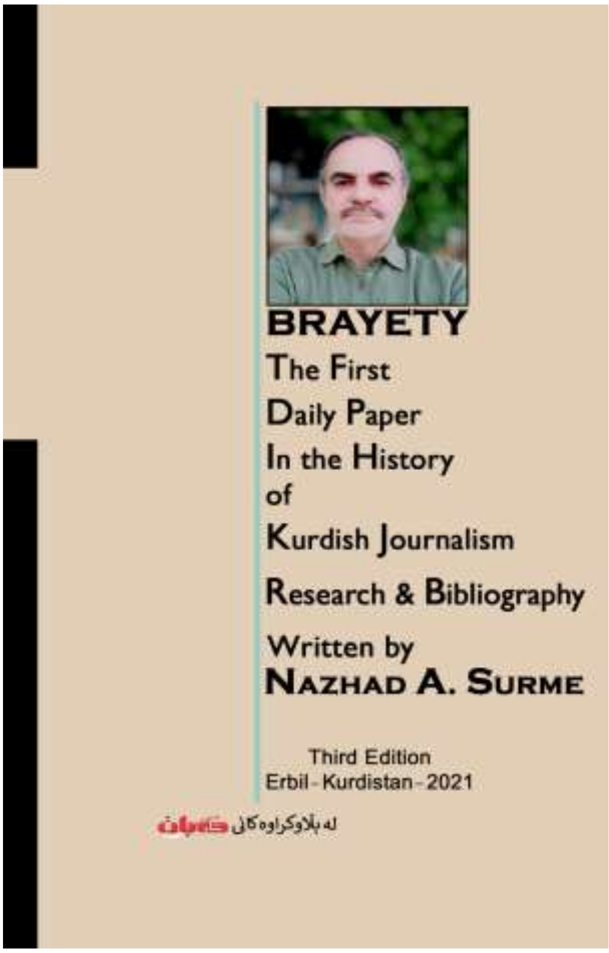
BRAYETY
The First
Daily Paper
In the History
of
Kurdish Journalism
Research & Bibliography
Written by
NAZHAD A. SURME
Third Edition
Erbil - Kurdistan - 2021
لە بڵاوکراوەکانی